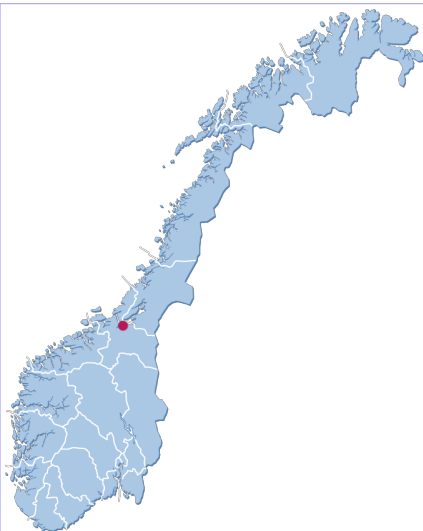
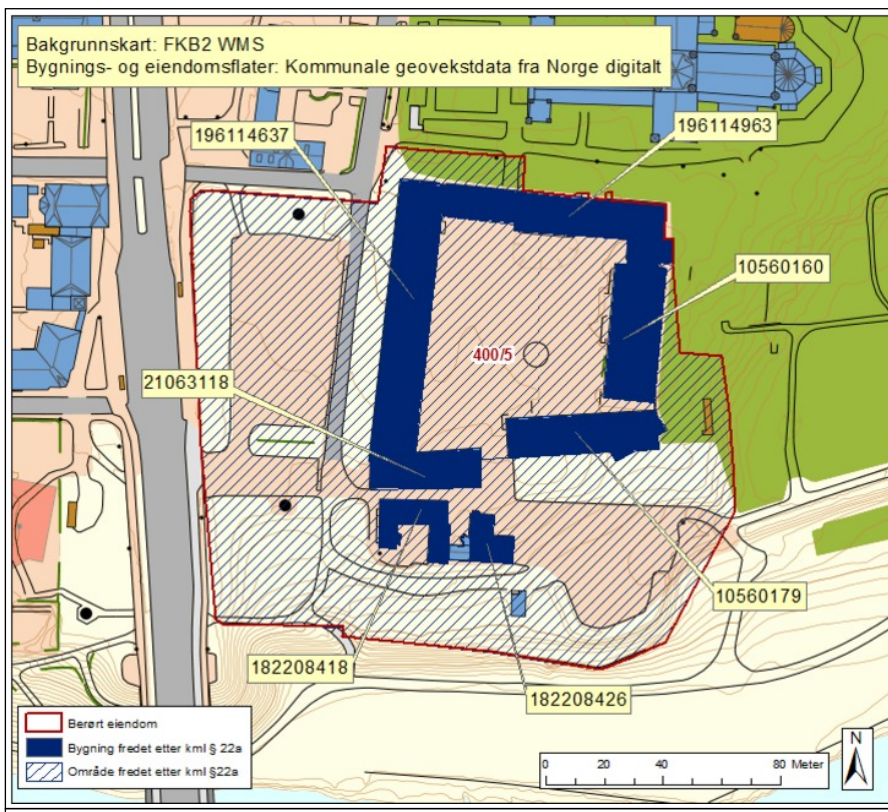

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Sør-Trøndelag
Kommune:	1601/Trondheim
Opprinnelig funksjon:	Erkebiskopens residens
Nåværende funksjon:	Museer, representasjon, forvaltning
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	11

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
9903636	Artilleribygget - Kongsgårdsgata 1C	1809	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	21063118	400/5
9903634	Bispefløyen - Kongsgårdsgata 1A	1996 - 1997	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	10560160	400/5
9903640	Borggården	1997	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		400/5
9903638	Grenaderen - Kongsgårdsgata 1E	1800 - 1826	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	182208418	400/5
9903674	Kjøpmannsgate 1C	1840	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	182208558	400/213
9903668	Kongsgårdsgata 1 E - Tøyhusvaken	1777	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	182208426	400/5
9903635	Museet - Kongsgårdsgata 1B	1996 - 1997	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	10560179	400/5
9903639	Nordfløyen	1170 - 1260	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	196114963	400/5
9903673	Schirmers gate 3A - laboratoriet	1827	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	182208310-1	403/74
9903641	Utomhus - Ytre Kongsgaard og Kongsgaard bastion		Verneklasse 1, fredning	Utomhus		400/5
9903637	Vestfløyen - Kongsgårdsgata 1D	1400	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	196114637	400/5

Vern kompleks

Formål:	Formålet er å verne Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherreresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene.
Begrunnelse:	Anlegget var sammen med Nidaros domkirke det kirkelige administrasjons- og maktsentrum i Norge fra den norske kirkeprovins med erkebispesetet ble opprettet i 1153. De senere epoker har alle resultert i markante bygninger og historiske spor.
Omfang:	Vernet omfatter bygningene og utomhus som nevnt ovenfor på eiendommene gnr. 400 bnr. 5 (Erkebispegården), gnr. 400 bnr. 74 (Schirmers gate 3-5) og gnr. 400 bnr. 213 (Kjøpmannsgata 1C).

Beskrivelse kulturmiljø

Erkebispegården ligger på sydsiden av Nidarosdomen og har siden 1100-tallet dannet Norges monumentale kirkelige sentrum sammen med kirkebygningen. Området utgjør den sørlige del av midtbyhalvøya og avgrenses mot syd, øst og vest av Nidelvas løp som svinger i bue ut mot fjorden i nordøst. Langs elva ble byens festningsverk oppført på 16- og 1700-tallet. I østre og vestre del av området, og nord for domkirken ligger fremdeles mange bygninger oppført for Forsvaret, spesielt i første halvdel av 1800-tallet. Nordvest for Erkebispegården, like vest for Domkirken, finner man både det gamle Waisenhuset og den gamle bispeboligen og Trondheims kunstmuseum.

Like øst for Erkebispegården ligger domkirkens kirkegård, og øst for denne igjen det fredete området Marinen, et marineetablisement fra begynnelsen av 1800-tallet som tilhører Statsbygg, men hvor Kulturdepartementet v/ Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider eier en kontorbygning, Kjøpmannsgata 1 C. Her er også en større messebygning som leies ut av Statsbygg til Nidaros pilegrimsgård. Ved siden av Marinen ligger bispeboligen fra 1956 (arkitekt Helge Thiis) og Raudbua som er et uthus fra 1700-tallet.

Vest for Erkebispegården, like vest for Prinsens gate ligger Trondheims gamle jernbanestasjonsområde hvor en verkstedbygning ble fullstendig ombygget til katolsk kirke i 1903 etter at jernbanen var flyttet. Den ble avløst av en ny kirke på samme tomt på 1960-tallet. Denne er revet i 2014, og ny katolsk domkirke på samme sted er under planlegging (2016). I samme område ligger også Misjonskirken og lokaler for det mosaiske trossamfunn. Eiendommen vest for den katolske domkirken er Schirmers gate 3-5 som Kulturdepartementet v/ NDR eier og brukes nå til kontorer.

Siden begynnelsen av 1900-tallet har Trondheim kommune lagt ut store deler av området langs elven til offentlig park.

Eiendomshistorikk

1153-1537 Erkebispeperiode

Den store norske kirkeprovinsen ble opprettet i 1153, bestående av både Norge og de norrøne bispedømmene vest i havet. Erkebiskopen fikk sete ved domkirken i Nidaros og begynte snart utbyggingen av sin gård syd for kirken. Den ble sentrum for kirken og for den betydelige vareomsetningen som den kirkelige virksomheten og eiendomsmassen førte til. Den ble etter hvert utviklet til et større forsvarsanlegg som til slutt måtte erstattes av mer moderne befestninger og ble avløst av Steinviksholm som ble tatt i bruk i 1529.

Ca. 1550-1686 Lensherreperiode

Med reformasjonen overtok kongen kirkens eiendommer og Erkebispegården ble til Kongens gård i Trondheim. Den ble sete for lensherrene i regionen og ble som betydningsfull residens utbygget og modernisert til et praktfullt herregårdsanlegg.

1686-1988 Militærperiode

Lensherreperioden opphørte med innføringen av eneveldet i 1660, og eiendommen ble overtatt av militæret i 1686 og lensherreresidensen ble ombygget og omgjort til magasiner for lagring av militært utstyr.

1686-1930 Arsenaltiden:

Forskjellige militære etater benyttet anlegget. I løpet av 1800-tallet foregikk blant annet en storstilet utbygging for artilleriet hvorav en del bygninger fremdeles preger anlegget.

1930-1988 Fra militært til historisk anlegg:

Olavsjubileet i 1930 med rikshistoriske utstillinger markerer et viktig skille i historien. Militære etater flyttet ut av store deler av Erkebispegården hvor utstillinger og representasjonsvirksomhet etter hvert tok over. Bygningsarkeologiske undersøkelser ble utført fra 1952, og restaurering gjennomført frem til nyåpning i 1975 med sikte på å gi rom for utstillinger og for offentlig representasjon (nærmere omtalt under Nordfløyen og Vestfløyen).

Brannen i 1983

To store militære magasinbygninger i tre (søndre og østre magasin fra rundt 1800) brant i 1983, blant annet med store deler av domkirkens skulptur- og gipssamling, militært materiell og deler av Hjemmefrontmuseets samlinger. Forsvaret valgte etter det å gi fra seg eiendomsretten.

Erkebispegården etter 1988

Eieransvaret ble i 1988 overført til Kirkedepartementet v/ Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) som har stått for omleggingen til dagens bruk. En nordisk arkitektkonkurranse i 1991 og 1992 ble lagt til grunn for nybyggene Museet og Bispefløyen på branntomten. Store arkeologiske utgravninger ble utført fra 1991 til 1995 og avdekket mye ny kunnskap om tidligere bygninger og virksomhet. Parallelt ble det utført nye bygningsarkeologiske undersøkelser i de gjenstående eldre bygningene. Undersøkelsene korrigerer og utfyller i stor grad tidligere kunnskap og teorier. Resultatene er presentert i museet som deretter ble oppført. Museet og Bispefløyen var ferdig oppført i 1997, Bispefløyen med plass for biskopens og bispedømmerådets kontorer og det norske kirkemøtets sal, Øysteinsalen. Bispefløyen rommet fra begynnelsen også NTNU's senter for middelalderstudier og et liturgisk senter som flyttet ut etter få år. Erkebispegården var på ny blitt et kirkelig administrasjonssenter.

Kilder:

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (utg.), Erkebispegården [ca. 1997].
Statsbygg ferdigmelding 526/1997.

Schirmers gate 3-5 og Kjøpmannsgata 1 C

I 1987 ble to mindre eiendommer overført fra Forsvaret til Kirke og undervisningsdepartementet til bruk for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider:

1) Eiendommen Schirmers gate 3-5 har fra gammelt av tilhørt Kongsgårdens/Forsvarets eiendom på Kalvskinn. Den ble skilt ut som egen eiendom i 1961 med adresse Schirmers gate 3A.

2) Kjøpmannsgata 1 C består av parsellen Uniformsutsalget og ligger ved Nidelva øst for Erkebispegården og domkirkens kirkegård. Den er del av det tidligere marineetablisementet Marinen og ble i 1994 utskilt fra hovedeiendommen som fremdeles omgir parsellen på alle kanter. Samtidig avtale om at bygningen skal tilbakeføres til Forsvaret dersom KUD ikke lenger har behov for den. Tinglysning av KUD som hjemmelshaver til gnr. 400/213 i 2002. Den omgivende eiendommen Marinen inngår i Forsvarets landsverneplan med 4 bygninger med fredete eksteriører og fredet utomhusanlegg, og ble solgt til Statsbygg i 2005.

Verneverdige bygg

Byggnr: 9903634
GAB nr: 10560160
Navn: Bispefløyen -
Kongsgårdsgata 1A
Oppført: 1996 - 1997

Byggnr: 9903635
GAB nr: 10560179
Navn: Museet -
Kongsgårdsgata 1B
Oppført: 1996 - 1997

Byggnr: 9903636
GAB nr: 21063118
Navn: Artilleribygget -
Kongsgårdsgata 1C
Oppført: 1809

Byggnr: 9903637
GAB nr: 196114637
Navn: Vestfløyen -
Kongsgårdsgata 1D
Oppført: 1400

Byggnr: 9903638
GAB nr: 182208418
Navn: Grenaderen -
Kongsgårdsgata 1E
Oppført: 1800 - 1826

Byggnr: 9903639
GAB nr: 196114963
Navn: Nordfløyen
Oppført: 1170 - 1260

Byggnr: 9903641
GAB nr:
Navn: Utomhus - Ytre
Kongsgaard og
Kongsgaard bastion
Oppført:

Byggnr: 9903668
GAB nr: 182208426
Navn: Kongsgårdsgata 1 E
- Tøyhusvaken
Oppført: 1777

Byggnr: 9903673
GAB nr: 182208310-1
Navn: Schirmers gate 3A -
laboratoriet
Oppført: 1827

Byggnr: 9903674
GAB nr: 182208558
Navn: Kjøpmannsgate 1C
Oppført: 1840

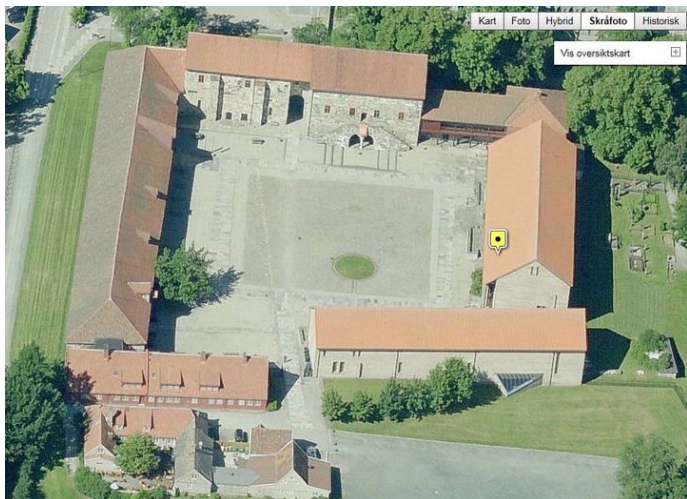
Sett mot syd fra domkirketårnet. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Fra Statsbygg ferdigmelding 526/1997.

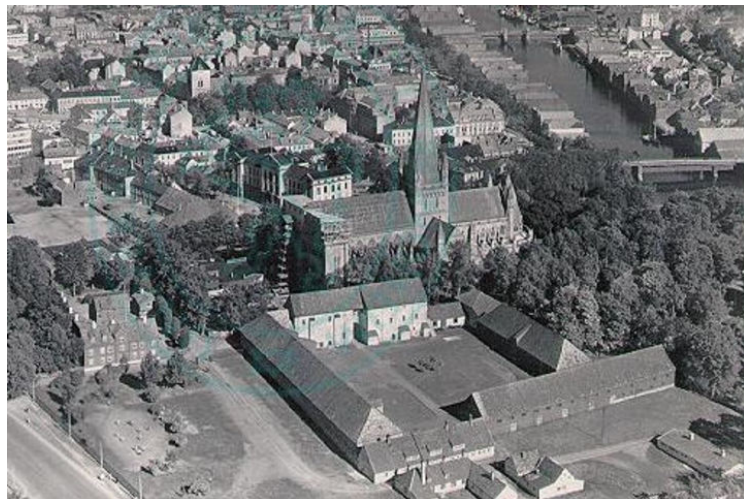
Kongsgårdsgata 1 E og C, Grenaderen med Vakhuset og Artilleribygningen sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

Skråfoto fra syd. Foto: Ca. 2010. Opphavsrett: www.1881.no

Flyfoto fra sydvest 1952. Foto: Widerøe. Opphavsrett: UBiT.

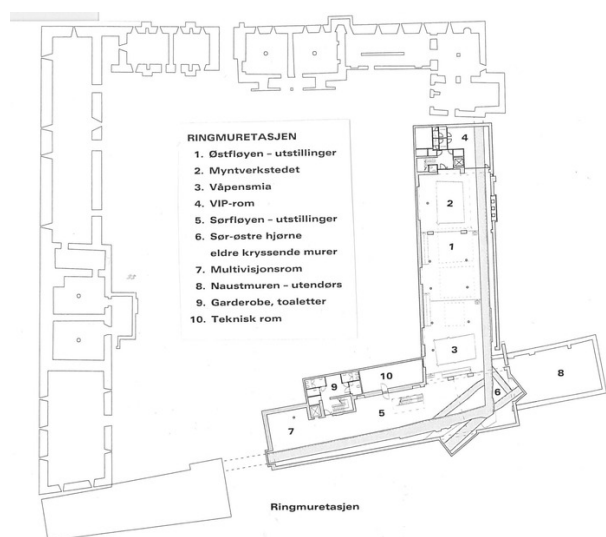
Kart fra 1883. Opphavsrett: Statens Kartverk.

Borggården sett fra syd mot Nordfløyen og domkirken. T.h. Bispefløyen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Borggården sett fra sydvest. Et lite mellombygg med gang forbinder eldre del t.v. med den nybygde Bispefløyen t.h. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

Gamle murer inntegnet inne i nybyggene Bispefløyen og Museet t.h. Opphavsrett: Statsbygg ferdigmelding 526/1987.

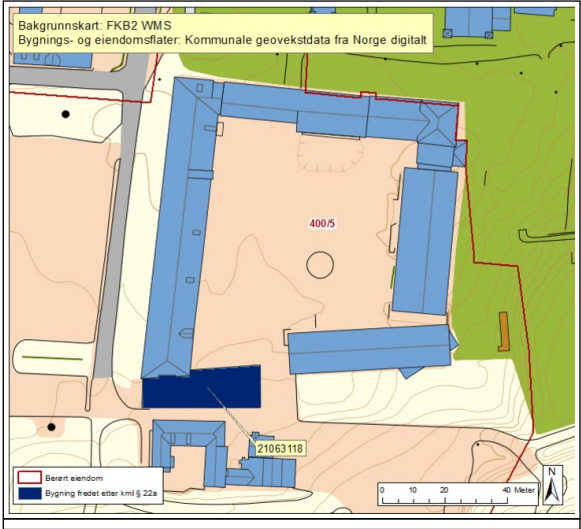
Kongsgårdsgata 1 C og E, Artilleribygningen og smie/verksted sett fra vest.
Foto: Schrøder 1934. Opphavsrett: Schrødersamlingen, Trøndelag folkemuseum.

Kart med Schirmers gate 3-5 n.t.v. Kjøpmannsgata 1 C ble oppført i 1840 innenfor bryggen n.t.h. Opphavsrett: Statens Kartverk.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	21063118
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1809
Byggherre:	Forsvaret
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Ymse
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført i bindingsverk, i østre del utmurt, utvendig tømmermannspanel, saltak tekket med dobbeltkrum tegl, takarker med pulttak (3 mot syd og 4 mot nord). Dører og vinduer er satt inn etter behov over tid, vinduene trolig med kopier av opprinnelige glass- og sprosseformater.

Interiørene unndrar seg beskrivelse pga. demontering for bygningens pågående rehabilitering (pr. 2016). Avdekkingen har vist at mange vitale konstruksjoner er sterkt svekket ved senere ombyggingsarbeider, bl.a. ved kapping av takkonstruksjoner (hengverk) og annen bæring.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført inntil sydsiden av Erkebispegårdens søndre ringmur som artilleri-ekserserhus i 1809. Rundt 1862 benyttet til hestestall. Omgjort til forlegningsbrakke og oppdelt av panelvegger i 10 rom 1864. Brakkerom innredet i hver ende av loftet 1878 og i resten av loftet 1886/1887. Ringmuren i nordveggen erstattet med mur av gammel teglstein 1886/1887. Smie og verkstedrom innredet i vestre ende 1903/1904. Innredet med flere verksteder og kontorer mellom 1918/1922.

Har (pr. 2016) vært under rehabilitering siden 2007. Var før det tatt i bruk som kontorer for NDRs administrasjon og Hjemmefrontmuseet. Ved rehabiliteringen er blant annet restaurert en trefløyet dør i vestre gavlvegg etter at en trafokiosk på utsiden er fjernet.

Bygningshistorikk

1809		Oppført i 1809. Omtales første gang i 1826 som Artilleri-ekserserhus i bindingsverk, 1 etg. Benyttes etter sin bestemmelse. (Beskrivelse over Statens Eiendomme 1827)
1842		Artilleri-ekserserhus i bindingsverk, 1 etg. Benyttes etter sin bestemmelse. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1845)
1862		Artilleri-ekserserhus. Benyttes i eksersertiden av 4. artilleribataljon til hestestall. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1862)
1864		Det tidl. artilleri-ekserserhus endret til brakkebygning. Inndelt i 6 mannskaps- og 4 underoffisersbrakker med faste sengesteder. (St. Prp. nr. 20 1884)
1878		Innredet 2 brakkerom i hver ende av loftet. (St. Prp. nr. 20 1884)
1886	1887	Resten av loftet inndelt i 4 værelser med underkledning av taket og med nye takvinduer av jern, sengeplass til 60 mann. «Den gamle tykke Bagmur af Graasten er taget til Forstøtningsmur i de nye Volters Vestside mod Veien, hvorfor en 1 ½ Stens Mur for det Meste af gammel Mursten er opført i Stedet og heri anbragt 8 nye Fag smaa Vinduer.» (Dvs. at nordveggens rester av middelaldersk ringmur er fjernet og erstattet med teglmur.). (St. Prp. nr. 42 1889)
1896	1898	Barakkebygning. Bindingsverk. 1. etg. delt i 10 rom av panelvegger, loftet i 8 rom. I middels god stand, «større Udbedring» utført 1896 (ikke spesifisert). Brukes til utleveringslokale for 3. feltartillerikorps landvernsbataljon. (St. meld. nr. 10 1898)
1903	1904	Innredet smie og verkstedrom i vestre ende. (St. meld. nr. 10 1913)
1911		Barakkebygning. Panelt bindingsverk. Inneholdt smie, verkstedrom og 6 andre rom, loftet 3 verkstedrom og 4 andre rom og 3 kott. Hele bygningen disponert av 3. feltartilleriregiment. (St. meld. nr. 10 1913)
1918	1922	To kontorrom innredet i østre del for proviantforvalteren 1918. To kontorrom innredet ved siden av for intendanten ved 3. feltartilleriregiment 1919. Verkstedrom for skredder, skomaker og salmaker ved 3. feltartilleriregiment utbedret etter fabrikktilsynets fordringer 1921-22. (St. meld. nr. 10 1922)
1930		Brakkebygning, «Artilleribrakken». (St. meld. nr. 10 1932) Foto fra 1934 viser at bygningen var seksjonert med en oppstikkende brannvegg noe vest for midten.
1940	1945	To leiligheter innredet i loftetasjen (muntlig opplysning fra NDR).
2007		Rehabilitering igangsatt. Bl.a. soppskader i nedre deler pga. vanskelige dreneringsforhold som kompliseres av graverestriksjoner i fredet grunn. Store deler av innvendige vegger, gulv og kledninger er revet og lagret. Bygningen står i 2014 i hovedsak som et eksteriørskall der bare deler av gulv og bjelkelag er på plass i påvente av endelige planer.

BYGNING 9903636 Artilleribygget - Kongsgårdsgata 1C

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Vern

- Formål:** Formålet er å frede Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene.
- Begrunnelse:** Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.
- Omfang:** Artilleribygningen er et markant innslag som romdannende element i borggården. Den er utformet som en tidstypisk militær bruksbygning, og har siden den ble oppført hatt viktige og skiftende funksjoner som del av militærepoken i Erkebispegården før den ble tatt i bruk for administrasjon av kulturhistorisk virksomhet.
- Vernekategori:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør.
- Fredningen av eksteriør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv.
- Verneklasse:** 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: 1. etg. Midtre del
Beskrivelse:

Interiørnr:
Interiørnavn: 1. etg. Østre del
Beskrivelse: I østre del er veggene i større grad utmurt enn i øvrige deler.

Interiørnr:
Interiørnavn: Loft. Midtre del
Beskrivelse: Innkledninger er i 2014 delvis fjernet i forbindelse med rehabilitering.

Interiørnr:
Interiørnavn: Loft. Østre del
Beskrivelse: Østre del hvor det i 1878 ble innredet to brakkerom og under 2. verdenskrig 2 leiligheter. Midlertidig fjernede kledninger i forbindelse med rehabilitering pr. 2014 skal angivelig være lagret for ev. gjenoppsetting.

Sett fra borggården i nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

BYGNING 9903636 Artilleribygget - Kongsgårdsgata 1C

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Sett fra sydvest.

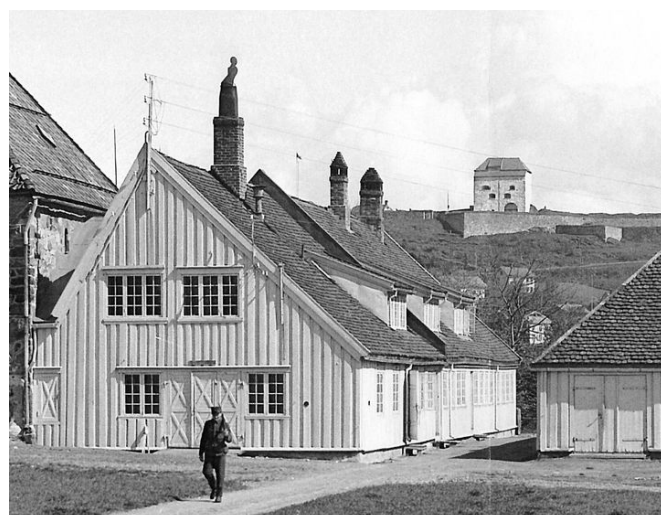

Foto: Schrøder 1934. Opphavsrett: Schrødersamlingen, Trøndelag folkemuseum.

1. etg., midtre del, sett mot sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

1. etg., østre del, sett mot øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

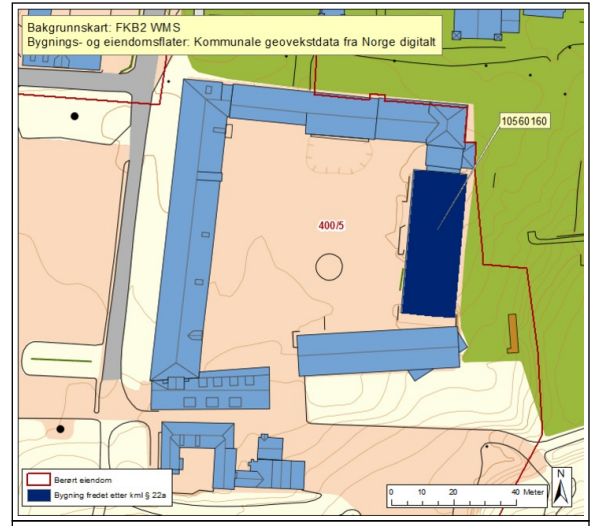
Loft, midtre del sett mot sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Loft, østre del sett mot sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	10560160
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1996 - 1997
Byggherre:	Statsbygg for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Arkitekt:	Eggen Arkitekter AS
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Kontor
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningbeskrivelse

Anlegget fra 1997 er oppført med to bygningskropper i vinkel med gjennomgående underetasje, Bispefløyen i øst og Museet i syd, viderefører delvis hovedformene og plasseringene til de to bygningsvolumene som gikk tapt i brannen i 1983 og som siden rundt 1800 hadde lukket borggården i flukt med tidligere ringmur. De to bygningene er forholdsvis stramme i sin rektangulære form oppført i gråbrun belgisk tegl, murt med brede fuger og med mørtel trukket ut over teglsteinene for å gi en karakter tilpasset det gamle bruddsteinsmurverket i anleggets eldre fløyer. Teglmuringens spesielle karakter er i stor grad videreført innendørs.

Saltak tekket med rød tegl bidrar også til tilpasning til den historiske bebyggelsen. Det er åpent rom i møtet mellom de to fløyene mens de i etasjen under er sammenhengende og inneholder utstillingsarealer og rester av erkebispeborgens gamle ringmur mot øst og syd.

Bispefløyen har et sentralt inngangsparti vendt mot borggården. Det er inntrukket og markeres av høye slanke søyler som bærer taket over, mens vestibulen innenfor (med resepsjonsområde i etasjen over) vises som en stor glassvegg med hovedinngangen plassert aksialt innenfor den brede trappen opp fra gårdsplassen.

Fundamentering og bæresystem (kilde: Statsbygg ferdigmelding nr. 526/1997):

Det er i hovedsak benyttet sålefundamentering for å unngå vibrasjonsskader i gamle strukturer ved f.eks. pælenedramming. Deler av museumsgulv inntil gammel ringmur ligger på frittstående betongdekke. «Vegger i ringmuretasje, kjellernivå og dekke over denne etasjen er utført i plass-støpt betong. For å spenne søylefritt over museumsarealer i sørfly, er det brukt spennkabler som hovedarmering i betongdragere. Bæresystemet fra 1. etasje til tak består av konvensjonelt stålsøyle-/stålbelegsystem som bærer prefabrikerte hulldekke-elementer av betong i etasjeskillere. Over myntverkstedet er det lagt inn et bærende stålfagverk i loftsetasjen. Underliggende kontoretasjer er hengt opp i dette fagverket. Messanin-dekker er utført som lette stålkonstruksjoner. Tak bæres av takstoler og takbjelker av limtre.»

Sammendrag bygningshistorie

Det ble avholdt nordisk arkitektkonkurranse 1991 og omkonkurranse med 5 inviterte deltakere i 1992.

Vinner var Simon Christiansen arkitekt MAA, København. Juryen hadde klare føringer om behov for moderering av eksteriørmessig dominans, spesielt i sydfløyen (Museet). Prosjektering av nybyggene ble utført av Eggen Arkitekter AS. Innviet 1997.

Bispefløyen danner østre vegg i borggården.

Bispefløyens underetasje har åpen forbindelse fra Museets underetasje og er viet utstillinger av historisk materiale og arkeologiske funn, delvis in situ. Ringmuren fra middelalderen er her bevart i ca. 3 m høyde langs østsiden. Hellelagt gulv og enkelte konstruksjoner fra et av erkebiskopens myntverksteder er forsøkt konserverte på stedet med avansert befningsanlegg, men byr stadig på bevaringsproblemer som fortsatt er under utredning for forbedring og endring. En våpensmie fra erkebisperesidensens tid er rekonstruert.

Kunstnerisk utsmykning:

1) Historie/Rytme av Gunnar Torvund 1997. Veggrelieff i mange deler og blandet teknikk (Inventarnr. KORO.002083). I Øysteinsalen, sydvegg (i 2014).
2) St. Olav. Soga om heilag Olav av Else Marie Jakobsen 1997. Billedvev i ull, lin, nylon, 1 lang og to korte deler (Inventarnr. KORO.002084, 002205 og 002204). I vestibulen 1. etg., 002204 i Parsbergrommet (i 2014) og ved Herresalen.

Ca. 2014 er det oppr. bibliotek i 3. etg. oppdelt i mindre kontorer med detaljering tilsvarende den opprinnelige. Møterom er bedre lydisolert, bl.a. ved innsetting av glassvegger i tidligere åpne takkonstruksjoner.

Dagens bruk:

Underetasjen (ringmuretasjen): Brukes i hovedsak til museumsutstilling med publikumsadkomst fra Museet. I nordre ende ligger VIP-rommet som kalles Parsbergrommet.

1. etg. (: Vestibyle delvis åpen ned til museet i underetasjen. I søndre del ligger Øysteinsalen som går opp gjennom alle etasjer til åpent loft. Salen brukes som planlagt for Det norske kirkemøtet og til bl.a. øvelseslokale for arrangementer i domkirken og til utleie. I tilknytning til salen er mindre anretningsmuligheter som planlegges endret til bedre kjøkkenforhold. I nordre ende er publikumsgarderober, trappehus og heis, og forbindelse til Nordfløyens representasjons- og kjøkkenfasiliteter.
2. etg.: Resepsjon og kontorer for Nidaros biskop. Møterom/kantine har fransk dør/balkong ut mot Øysteinsalen.
3. etg.: Kontorer for Nidaros bispedømmeråd og møterom.

Kilder:

Norske arkitekt-konkurranser nr. 316, 1992.

Øvind Lunde: Erkebispegården, Trondheim : Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider [1997].

Statsbygg ferdigmelding nr. 526/1997.

Vern

Formål:	Formålet er å verne Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherreresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
Begrunnelse:	Bispefløyen og Museet fra 1997 ble reist som erstatning for to bygninger som gikk tapt ved brannen i 1983. De er begge formgitt ved overveielser gjennom to arkitektkonkurranser og derpå følgende tilpasning til oppsiktsvekkende funn ved de utførte arkeologiske utgravninger. Vesentlige deler av middelalderens ringmuranlegg har bidratt til bygningenes orientering. Store deler er dessuten bevart i de sammenkoblede underetasjene slik at bygningene også fungerer som vernebygg og ramme rundt vesentlige deler av erkebiskopens gamle anlegg. De to bygningenes volumbehandling med rektangulære blokkformer og saltak er tradisjonelle på stedet. Materialbruk og detaljer med mørk tegl og brede fuger der mørtelen er trukket ut over tegloverflaten harmonerer godt med de eldre murbygningene og skaper samtidig en diskret kontrast som skiller tidsepokene fra hverandre. Videreføringen av murbruken også innvendig gir et helhetlig og gjennomarbeidet uttrykk. Belønnet med murverksprisen 1999.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og deler av interiører som i hovedsak består av publikums- og fellesarealer i alle fire etasjer samt biskopens kontor med forværelse i 2. etasje. Se polantegninger side 5. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret. Omfang interiør er markert på plantegning.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 00

Interiørnavn: Underetg.,
ringmuretsjen

Beskrivelse: Store deler av underetasjen er utstillingsareal med publikumsadkomst fra Museet.

Interiørnr: 00

Interiørnavn: Underetg.,
Parsbergrommet

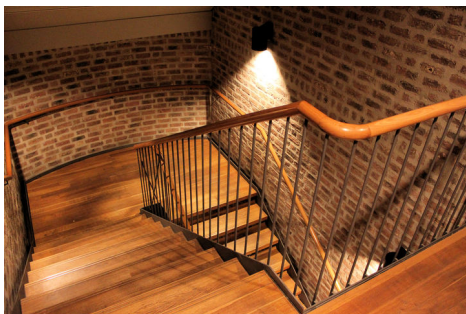
Beskrivelse: Rommet benyttes som VIP-rom. Et vindu gir utsikt til ringmur og utstilling.

Interiørnr:

Interiørnavn: Trapperom

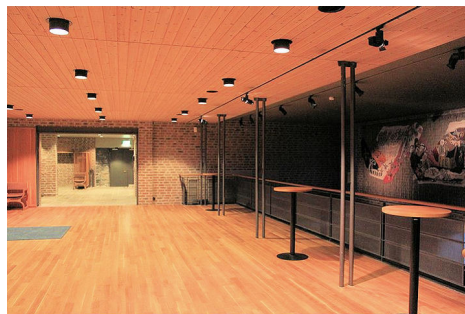
Beskrivelse: Trapperommet preges i likhet med øvrige interiører av enkle former og markant materialbruk, murverket med samme karakter som eksteriøret.

Interiørnr:

Interiørnavn: 1. etg.
vestibyle

Beskrivelse: Vestibulen er delvis åpen ned til ringmuren og utstillingen i underetg. Knytter hovedinngangen til Øysteinsalen i syd og garderobes i nord.

Interiørnr:

Interiørnavn: 1. etg.
Øysteinsalen

Beskrivelse: Salen er planlagt for Det norske kirkemøtet som møtes her. Brukes også til utleie og øvingslokale. Fransk dør i 2. etg.s møteom har telerstol ut mot salen.

Interiørnr:

Interiørnavn: 2. etg.
Resepsjon

Beskrivelse: Resepsjonen ligger rett over vestibulen og har tilsvarende store vinduer ut mot borggården.

Interiørnr:

Interiørnavn: 2. etg.

Biskopens kontor

Beskrivelse: Kontoret har vinduer mot borggården. Under bildet bak stolryggene t.v. står et alter av samme type teglmur som i veggene.

Interiørnr:

Interiørnavn: 3. etg. Søndre
møterom

Beskrivelse: Rommet preges av bygningens takkonstruksjoner.

Interiørnr:

Interiørnavn: 2. etg.

Møterom

Beskrivelse: Møterommet har delvis store vinduer som i resepsjonen utenfor på nordsiden. Kan deles med foldevegg. Har fransk dør og balkong ut mot Øysteinsalen på sydsiden.

Interiørnr:

Interiørnavn: 3. etg. Nordre
møterom

Beskrivelse: Skjeve vinkler og varierte høyder skyldes takkonstruksjoner og teknisk rom på loftet over.

BYGNING 9903634 Bispefløyen - Kongsgårdsgata 1A

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

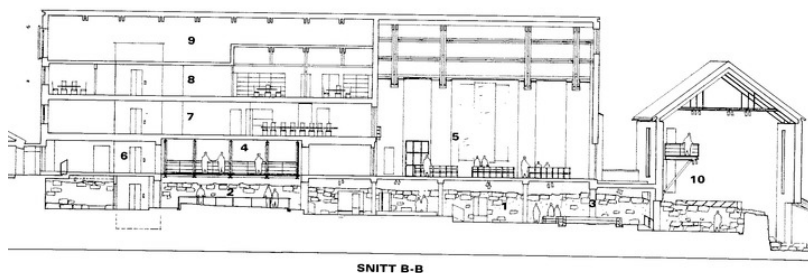
Bispefløyens hovedinngang sett fra vest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Bispefløyen med Museet t.h. Sett fra vest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

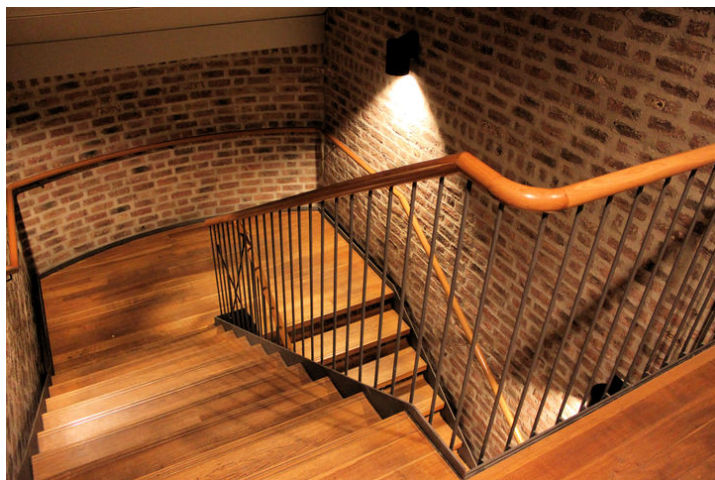
Tverrsnitt som også viser sammenheng mellom utstillingsarealer i ringmuretasjen i Bispefløyen og Museet. Opphavsrett: Etter Statsbygg ferdigmelding 526/1997.

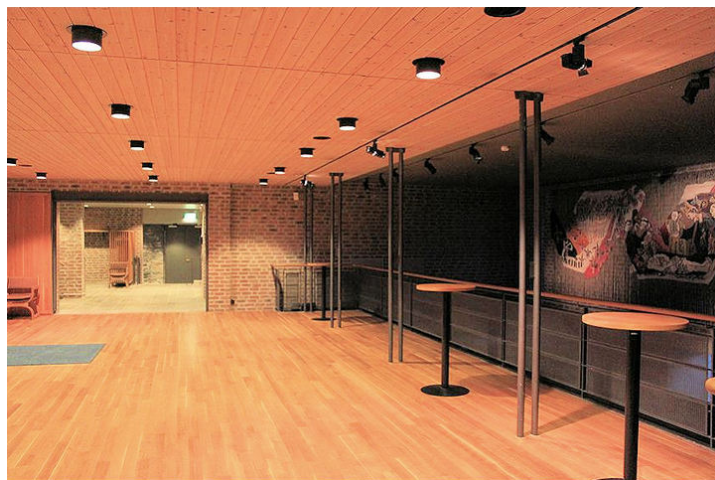
Underetg. Parsbergrommet. Østveggen t.h. er gl. ringmur. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

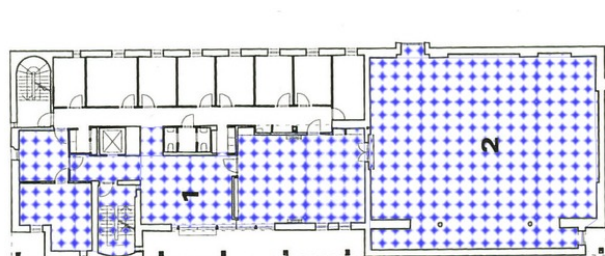
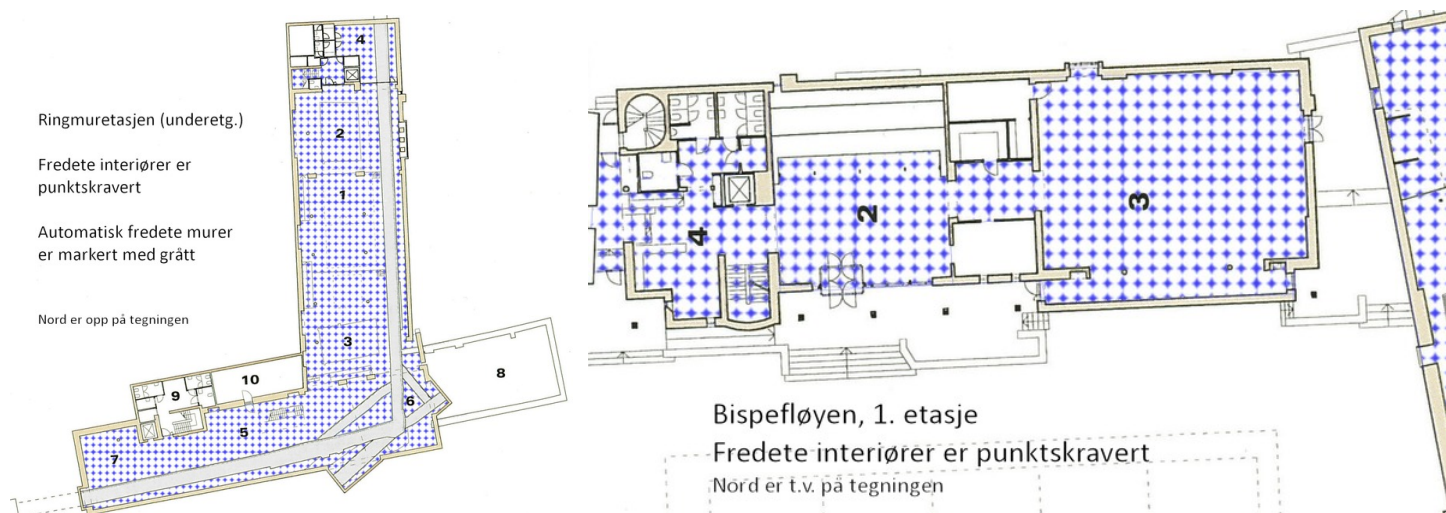
Underetg. Rester av myntverksted bevart in situ. Ringmur i bakgr. Sett mot sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Øvre del av trapperom sett mot nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

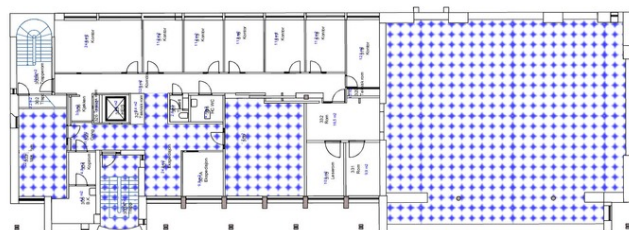
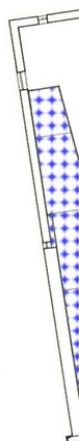
Vestibulen sett mot nord. T.h. åpning ut mot museumsområdet i underetg. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Bispefløyen, 2. etasje

Fredete interiører er punktskravert

Nord er t.v. på tegningen

Bispefløyen, 3. etasje

Fredete interiører er punktskravert

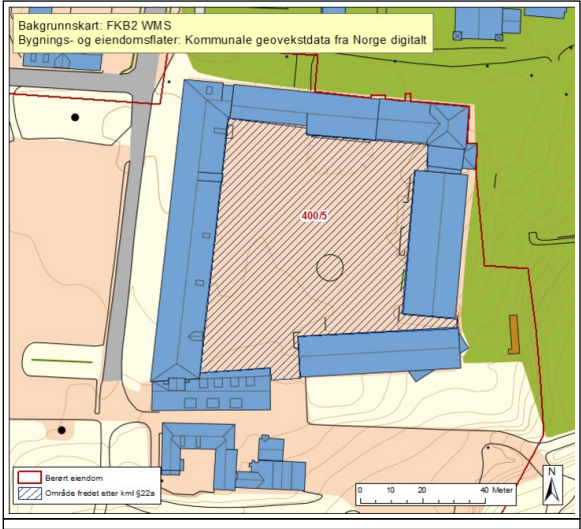
Nord er t.v. på tegningen

BYGNING 9903640 Borggården

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1997
Byggherre:	Statsbygg for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Arkitekt:	13.3. Landskapsarkitekter
Opprinnelig funksjon:	Kultur/Sport
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Ymse
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Plassanlegg i gårdsrommet mellom Erkebispegårdens bygninger. Dagens utforming (pr. 2016) ble utført til innvielsen av Museet og Bispefløyen i 1997. Dette dekket består av forskjellige typer naturstein. Mot ytterkant er store flater dekket med singel som bygningenes murer stiger rett opp av. Et kvadratisk midtparti er brolagt med gatesten der steinleggingen også streker opp partiet i store ruter. Denne broleggingen brytes av et mindre sirkulært planparti planlagt som vannspeil. Gangbaner i singelområdene er belagt med rektangulære skiferheller. En åpen dreneringsrenne går fra nordvest i rett linje mot sydøst og ut gjennom porten i syd. Rennen er belagt med kuppelstein fra søndre utgravingsfelt og tegner seg tydelig i overflaten. Rennen er uten funksjon.

Skulptur, Enhet, fra 1997, i granitt, av Kjersti Wexelsen Goksøyr er oppstilt i rommet mellom Bispefløyen og Museet (ikke funnet som registrert hos KORO).

Sammendrag bygningshistorie

En mindre arkeologisk gravd sjakt har vist at området er rikt på arkeologiske spor etter skiftende bruk og bebyggelse som er lite kartlagt. Rester av gammel brolegning er også påvist. I 1880 ble gården omtalt som ekserseplass.

Nåværende utforming ble utført til innvielsen av Museet og Bispefløyen i 1997 og er utformet av 13.3. Landskapsarkitekter AS v/ Bjarne Aasen, landskapsarkitekt MNLA og arkitektene MNAL Peter Assen og Erik Ruud. Utformingen viderefører hovedtrekk i vinnerutkastet ved arkitektkonkurransen om nybygg i 1991.

Utformingen bygger ikke på historiske spor, men er tilpasset i materialbruken til bygningenes murverk og karakter, samtidig som den skal tjene som underlag ved ny bruk som historiske og kulturelle arrangementer etc. Av hensyn til mulig arkeologisk materiale skulle anlegget utføres med maksimal gravedybde 15 cm for å unngå pålegg om arkeologisk utgraving.

Vern

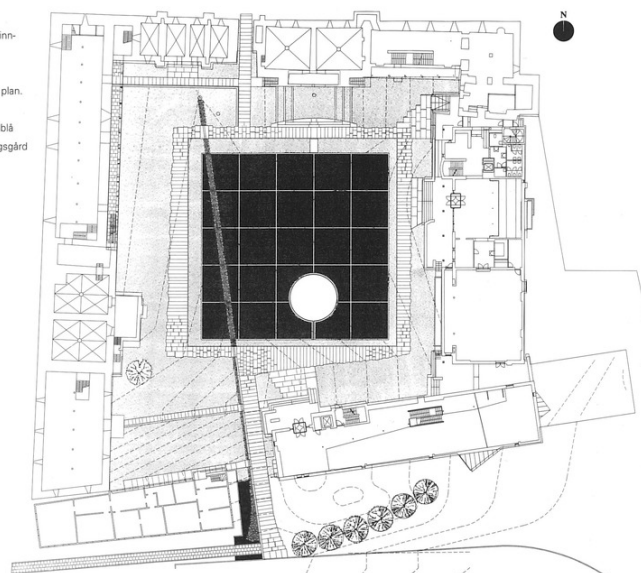
Formål:	Formålet er å verne Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i borggården som åpen plass.
Begrunnelse:	Borggården er et vesentlig romdannende element i Erkebispegården og har i hovedsak ligget ubebygget siden de siste mindre bygninger ble flyttet ut omkring 1870. Utformingen med steinsetting og singel fra 1997 representerer en kunstnerisk og dekorativt utformet løsning av nyere tids bruksbehov samtidig som den danner et tydelig skille over automatisk fredet grunn. Det er påvist at det kan finnes betydningsfulle historiske spor i grunnen som kan medføre fornyet vurdering av plassrommets overflatebehandling.
Omfang:	Fredningens utstrekning gjelder hele gårdsrommet i Erkebispegårdens sentrale firkanttun (borggården) med portrom mot syd og rommet mellom Bispefløyen og Museet i sydøst. Fredningen omfatter plassens overflatebehandling som ligger over automatisk fredet grunn.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903640 Borggården

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Opphavsrett: Statens Kartverk.

Plantegning ca. 1997. Opphavsrett: Etter Byggekunst nr. 2 1998.

Sett mot sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett mot sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

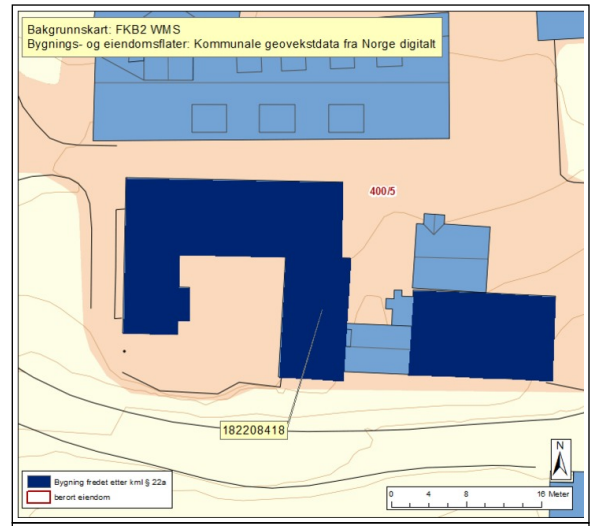
Rommet mellom Bispefløyen og Museet overdekker utstilling og deler av gammel ringmur i etasjen under. Sett mot øst. Skulptur: Enhet fra 1997 av Kjersti Wexelsen Goksøyr. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett mot sydvest ca. 1864-1884. Foto: Miron B. Omenta. Opphavsrett: UBiT.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	182208418
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1800 - 1826
Byggherre:	Forsvaret
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Hotell/restaurant
Bygningsart:	Verksted
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som grønnstruktur samt hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Består av to hoveddeler: Et trefløyet restaurantanlegg i vest og et tidligere sprøytehus mm. i øst (syd for Vakthuset) hvor vestre del brukes av restauranten og østre del bl.a. inneholder teknisk rom og en trafo. Det vestre anlegget består av tre en-etasjes fløyer rundt en gårds plass som åpner seg mot syd. Fløyene i nord og øst er opprinnelige og er oppført i utvendig panelt laft på grunnmur av gråstein. Alle tre fløyer har saltak. Nordfløy og vestfløy er tekket med dobbeltkrum rød tegl, mens østfløy er tekket med skifer i diagonalrutemønster. Fløyen i vest er trolig fra 1960-årene og har en nyere kjeller med publikumstoiletter. Innredet loft over er trolig også fra 1960-årene. Veggene kan muligens inneholder gamle bindingsverkskonstruksjoner etter brennelsboden som opprinnelig lå her.

Dører og vinduer i hele bygningen er nyere, trolig fra 1960-årene. Utvendig tømmermannspanel er av meget varierende typer og alder. Interiører i publikumsarealene fremstår som svakt og fritt historiserende der enkelte gamle bygningselementer er supplert med mye nyere innredning, listverk og detaljer av delvis ubestemmelig stilpreg, blant annet bindingsverksimitasjon utenpå laftevegger og nyere brystpaneler. Mesteparten av nordfløyen har åpent loft, men det er usikkert om dette helt eller delvis går tilbake til tiden før restaurantdriften.

På østsiden ligger det tidligere sprøytehuset mm., oppført av eldre deler ca. 1870 med utvendig panel. Det hadde allerede da sin nåværende hovedform med høyt saltak påskjøtt lave pulttak mot øst og vest. Saltaket er tekket med tegl, pulttakene med blikplater. Opprinnelig veggkonstruksjon er ikke kjent, heller ikke i hvor stor grad den er bevart.

Sprøytehuset er forbundet med hovedbygget gjennom et nyere mellombygg, trolig fra 1960-årene. Et mindre tilbygg for søppelrom i gårdsrommet, på Sprøytehusets vestside, har utvendig panel og platetekket pulttak.

Sammendrag bygningshistorie

Restaurant (Artilleriarbeidshus) i vest:
Fløyen i nord er oppført som artilleriarbeidshus før 1826. Kan kanskje bestå av deler fra eldre artilleriarbeidshus på tomt lengre syd som vises på kart fra 1777 og tidligere. Inneholdt i 1826 smie og verksteder for dreier og snekker samt 2 kontorer, tilbygg for kull- og vedbod. I 1826 ble også omtalt bygningen i vinkel mot syd med bøsse- og salmakerverksted. 2 takvinduer (arker) fjernet og taket delvis omlagt med skifer 1902.

Driftsbygning (Sprøytehus mm) i øst:
Sprøytehus mm. oppført på østsiden (syd for Vakthuset) av materialer fra tidl. sprøytehus mm. som ble revet i Borggården i 1870 og der kan følges på kart bakover på 1700-tallet. En tegning fra 1807 har også vært brukt til mulig datering. Inneholdt fra 1870 sprøyterom, vedbod, hakkelsebod, seletøyrom, 6 latriner og høyloft.

Bygningen ominnredet og åpnet som restaurant Grenaderen i 1965 med restaurantlokale i nordfløyen (orientert øst-vest). Det ble da eller senere utført endringer og nybygg som er mangelfullt og lite dokumentert. Det opprinnelige tilbygget med saltak for kull og vedbod på vestsiden er fullstendig endret og forlenget eller erstattet med en ny fløy med nytt saltak, inneholdende serveringslokale. Bøsse- og salmakerfløyen på østsiden er innredet til restaurantkjøkken.

Et nyere mellombygg østover til Sprøytehuset fra 1870 inneholder gang og garderober for betjeningen. I vestre del av Sprøytehuset er innredet fryserom og tørrlager. Et mindre søppelrom er oppført som tilbygg i gårdsrommet på Sprøytehusets vestside. Sprøytehusets midtparti inneholder teknisk rom mm., mens det i østre del bl.a. er innbygget trafostasjon.

Bygningshistorikk

1777	1826	Kart fra 1777 og tidligere viser enfløyet bygning lengre syd, utenfor festningsvullen, på brinken mot elven, merket N = Artilleriarbeidshus (lign. bygn. også på kart fra 1800). Bygningen kan kanskje være en av fløyene som er flyttet til nåværende tomt før 1826.
1807		Mulig datering av sprøytehuset ut fra tegning av F. Rosbach (Fortidsminneforeningens årbok 1934 s. 121).
1826		Artilleriarbeidshus. Laft. 6 værelser og 1 forstue. Brukes til dreier, snekker og smieredskaper, «Skuurkammer» og 2 kontorer for tøylhusforvalteren og «Fyrværkerne». Tilhører og så 1 vedskur og 1 kullbod. Bøsse- og salmakerverksted. Laft. 1 kontor for artillerieoffiserene, 2 rom til bøsse- og salmakerverksteder. (Beskrivelse over Statens Eiendomme 1827)
1842		Som i 1826. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1845)
1862		Artilleriarbeidshus. Laft. Forskjellige verksteder og kontorer. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1862)
1870		Sprøytehus mm. Oppført øst for artilleriarbeidshuset, syd for Vakthuset, av materialer fra eldre vedskur og sprøytehus (i Borggårdens sydvestre hjørne, kan følges på kart bakover på 1700-tallet) og eldre latrine. Bindingsverk 8,78 m langt, 13,18 m bred og 2,20 m høyt, på gråsteinspilarer. Inneholder vedbod, hakkelsebod, rom for seletøy, 6 latriner og høyloft. (St. meld. nr. 10 1898)
1880		Artilleriarbeidshus. Består av 2 fløyer som begge inneholder 7 rom og brukes til kontorer for arsenalet og til smie, snekker-, bøssemaker- og salmakerverksted. I meget dårlig stand. (St. Prp. nr. 20 1884)
1896		Vinkelbygget i vest: uforandret som i 1880. (St. meld. nr. 10 1898)
1902		Deler av taket pålagt skifer, to takvinduer(arker) fjernet. (St. meld. nr. 10 1903-1904)
1911		Artilleriarbeidshus (2 bygninger) 1) Arsenalets kontorer med verksted. Inneholder gang, 2 kontorrom og 2 verkstedrom hvorav det ene er smie, tilbygget kullbod med inngang fra smien. 2) Tidl. bøsse- og salmakerverksted. Inneholdt to rom hvorav det ene i 1911 er innredet til kontor for proviantmagasinforvalteren. Sprøytehus mm. på østsiden, som i 1870. (St. meld. nr. 10 1913)
1917	1921	Innredet salmakerverksted og ominnredet hjulmakerverkstedet og smien i henhold til fabrikktilsynets krav. (St. meld. nr. 10 1922)
1930		Arsenalets kontorer med verksted (møneretning øst vest). Panelt laft på gråsteinsgrunnmur. 22,6 x 7,3 m, mønehøyde 6 m. Tilbygget en kullbod. Bøsse- og salmakerverksted (møneretning nord syd). Panelt laft på gråsteinsgrunnmur. 12,85 x 6,43 m, mønehøyde 5,1 m. Sprøytehus mm. på østsiden. Utvendig panelt bindingsverk, dels på pilarer, dels på gråsteinsgrunnmur. 13,35 x 8, 95 m. (St. meld. nr. 10 1932)
1965		Ombygget til restaurant Grenaderen av restauratør Martin Michaelsen, navnet angivelig etter grenaderer som skal ha holdt til her under krigen 1807/1814. (www.grenaderen.no)

Vern

Formål:	Formålet er å verne bygningsanlegget som del av Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherreresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene.
Begrunnelse:	Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Bygningsanlegget danner en meget variert og sammensatt bygningsgruppe som i alle ledd har bakgrunn fra den lange militærepoken i Erkebispegården. De vestre deler av anlegget ble oppført som verksteder for militært materiell. Østre del (tidl. sprøytehus) ble flyttet til nåværende tomt i 1870 og tjente som boder for ved, fôr og seletøy og som latriner, men skal ha hatt lignende funksjoner inne i borggården i lang tid før det. Anlegget er utformet i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1700- og 1800-tallet og er med sine sammensatte former og funksjoner meget historiefortellende for militærepoken til tross for mindre tilbygg og en del endringer fra restaurantepoken etter 1965.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningsanleggets eksteriør. Et mindre tilbygg i gårdsrommet mellom restaurantanlegget og det tidligere sprøytehuset er ikke omfattet av fredningen. Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, pipeløp over tak og detaljer som skilt og dekor m.v.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Nordfløyen
Beskrivelse: I publikumsarealene i restauranten er opprinnelige konstruksjoner og elementer i stor grad supplert med nyere innredning til et illusorisk historiserende preg. Ved vestre ende er et ildsted som trolig inneholder deler av smias gamle esse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Nordfløyen, østre ildsted
Beskrivelse: I østre del av nordfløyens restaurantlokale er det bygget opp et ildsted som bærer preg av å være et nytt historiserende element, trolig fra 1960-tallet.

BYGNING 9903638 Grenaderen - Kongsgårdsgata 1E

Kompleks 9903255 Erkebispesgården i Trondheim

Hovedinngangen, nord- og vestfløyen sett fra nordvest. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra sydvest. Det tidl. sprøytehuset y.t.h. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Vestfløyen og nordfløyen med uteserveringen foran, sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Nordfløyen sett fra øst. T.v. restaurantens østfløy som nå er kjøkken. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

BYGNING 9903638 Grenaderen - Kongsgårdsgata 1E

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Sett fra sydøst med det tidl. sprøytehuset i forgr. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra nordøst. Bygningen midt i bildet er Vakthuset. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

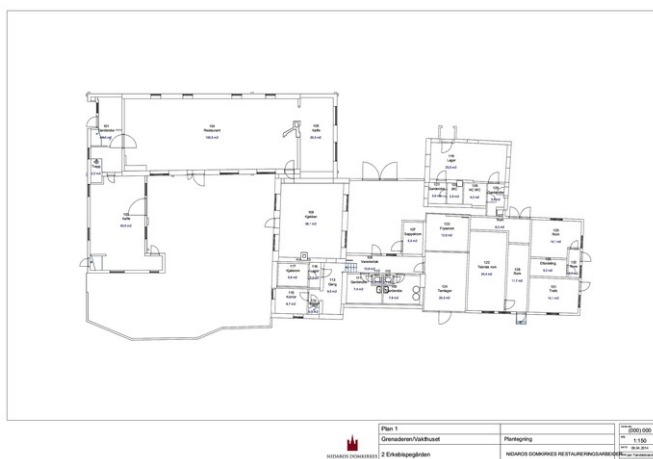
Vakthuset t.v. og det tidl. sprøytehuset t.h., sett fra vest. I forgr. t.h. et lite tilbygg fra ca 1965, bakenfor tilhører det blikketeke pulttaket det tidl. sprøytehuset mm. som ble flyttet hit fra borggården ca. 1870. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Artilleribygningen og smie/verksted sett fra vest. Foto: Schrøder 1934. Opphavsrett: Schrødersamlingen, Trøndelag folkemuseum.

Nordfløyen sett mot vest. Ildstedet i bakgr. består trolig delvis av smias gamle esse. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

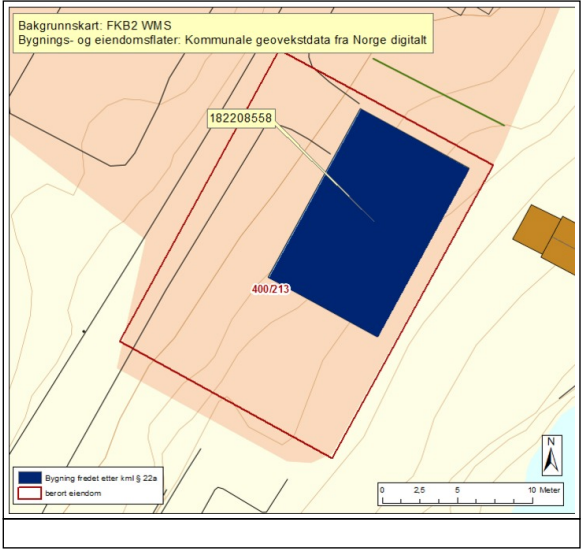
Grunnplan 1. etasje. Opphavsrett: NDR.

Ildstedet i nordfløyens østre del bærer preg av å være et nytt historiserende element, trolig fra 1960-årene.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	182208558
Gnr/bnr:	400/213
Oppført:	1840
Byggherre:	Marinen
Arkitekt:	Ukjent
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Uthus/skjul
Regulering:	Regulert: Reguleringsplan R0118 Midtbyplanen, vedtatt 28.08.1981. Eiendommen er regulert til friområde fot parker, turveger, anlegg for lek og sport. Bygningen er avmerket som offentlig bygning. I kommuneplanens arealdel 2012-24 er eiendommen vist som grønnstruktur samt hensynssone bevaring kulturmiljø, i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

En etasje med kjeller under del av bygningen. 12,8 x 7,7 m og 6 m høyt fra grunnmur til møne. Panelt bindingsverk på gråsteinsgrunnmur, bindingsverket ble i 1896 beskrevet som utmurt med ½ steins mur på tre sider. Bygningen har et særpreget liggende panel med fas langs nederkant. Panelbordene har standardisert lengde på noe over 3 m og er i stor grad påsatt med skjøtene liggende som vertikale spalter i fasadene. Panelet er trolig opprinnelig og anses som svært fremmed i Trøndelag. Et vindu i østre langfasade er erstattet med en tofløyet lemmedør, trolig i forbindelse med bygningens bruk som glassverksted rundt 1987. Inngangsdøren er trolig fra 1940-50-årene har spor som kan tyde på gjenbruk eller snuing for å slå utover. Vinduene er trolig opprinnelige, men av forskjellig alder. Eldre fotografier viser at åpningene delvis stammer fra forskjellig tid. Interiørene er typiske for 1980-årene og preges av enkel platekledning og lakkerte fyllingsdører.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som veier- og kullbod i 1840 som del av marinens etablerement med verft og opplag for kanonsjalupper og kanonjoller, kjent under navnet Marinen. Var omgjort til kontorbygning før 1896. Trolig skjedde det i forbindelse med at nabobygningen i nordøst var omgjort fra kontorbygning til bolig for verftsjefen i 1886. Eldre fotografier viser at bygningen før 1870 var uten vinduer i østre langfasade. Ble i 1987 omtalt som uniformsutsal. Overtatt av KUD i 1987 til bruk av NDR som glassverksted. Innvendig isolering og innredning trolig fra denne tid. Har siden vært brukt til møter og kontorer. Bygningen er i motsetning til de omgivende bygningene ikke omtalt som administrativt fredet i FMF årbok 1934. Dette kan muligens skyldes problemer med identifisering av den i St. meld. nr. 10.

De øvrige bygningene ved det tidligere marine-etablerementet ble fredet som del av Forsvarets landsverneplan i 2005. Kjøpmannsgata 1 C var da skilt ut med en liten tomt og overtatt av Kirke- og kulturdepartementet, og ble derfor ikke vernevurdert som Forsvarets eiendom. Vurderingen av omgivende eiendom og bebyggelse i Forsvarets landsverneplan i 2005 legges til grunn også for denne utskilte del.

Bygningshistorikk

1840	Oppført 1840 i henhold til kgl. res. 19. aug. 1839. Veier- og kullbod. Bindingsverk, bordkledt og papptekket. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1845)
1862	Veier- og kullbod. Bindingsverk, bordkledt. Det nevnes også en brønn ved veier- og kullboden. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1862)
1880	Veier- og kullbod. I god stand. (St. Prp. nr. 20 1884)
1896	Kontorbygning. 1 etasje. Panelt bindingsverk på gråsteinsgrunnmur. 12,8 x 7,7 m, 6 m høy fra gråsteinsgrunnmur til mønet. 3 sider utmurt med ½ steins mur. 1 loddpipe. Besto av 1 gang, 1 større og 2 mindre værelser. På takets nordre ende 1 stor klokke med tau. Benyttes til kontor for Distriktsingeniøren. I middels god stand. (St. meld. nr. 10 1898)
1911	Som i 1896, men spesifisert at klokken på takets nordre ende henger i en galge. (St. meld. nr. 10 1913)
1930	Kontorbygning. 12,8 x 7,7 m. Kjeller under en del av bygningen. (St. meld. nr. 10 1932)
1987	Ble ved Kirke- og undervisningsdepartementets overtagelse kalt Uniformsutsalget. Ble nå tatt i bruk av NDR som glassverksted. Innvendig isolering og innredning trolig fra denne tid, likeledes den store luken i østre langvegg.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare bygningen som del av den militære aktivitet som har funnet sted rundt Kongsgården (Erkebispegården), her spesielt knyttet til det tidligere marine-etablerementet ved Nidelva øst for Erkebispegården.
Begrunnelse:	Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Bygningen er oppført i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1800-tallet og har svært lange tradisjoner som del av militæreperioden på stedet. Den er en vesentlig del av historien og bygningsmiljøet til det allerede fredete tidligere marinetaablerementet som omgir denne senere utskilte eiendommen på alle kanter.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør. Fredningen av eksteriør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903674 Kjøpmannsgate 1C

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Interiør

Interiørnr:

Interiørnavn: Generelt

Beskrivelse: Trolig fra ca. 1987: Innvendig isolasjon med plateledning, lakkerte fyllingsdører.

Sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra syd. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

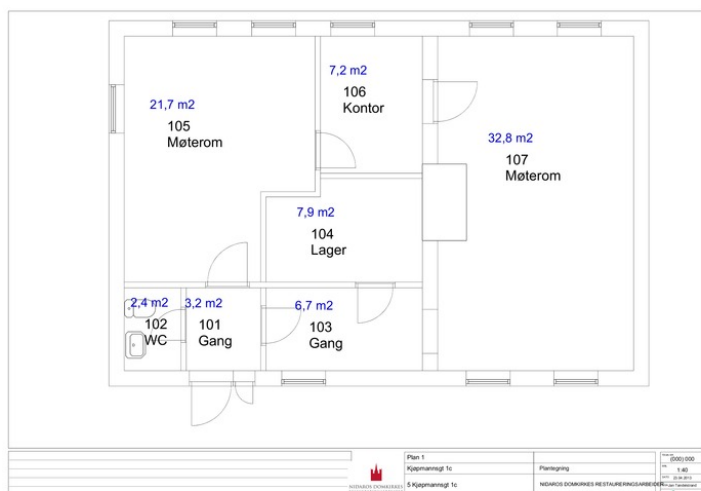
Sett fra sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Østre langvegg med vinduene nr. 2 og 3 fra nord. Nr. 2 t.h. har yngre beslag og eldre fotos viser at vindusåpningen her er fra perioden ca. 1930-1947. Karakteristiske panelskjøter over og under dette vinduet. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

Nordøstre rom sett mot vest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Opphavsrett: NDR.

Marinen sett fra sydøst ca. 1870. Ingen vinduer i bygningens fasade mot elven. T.h. bygning med pyramidetak som ble ombygget og forlenget i 1930. Foto: M. W. Noodt. Opphavsrett: UBiT.

BYGNING 9903674 Kjøpmannsgate 1C

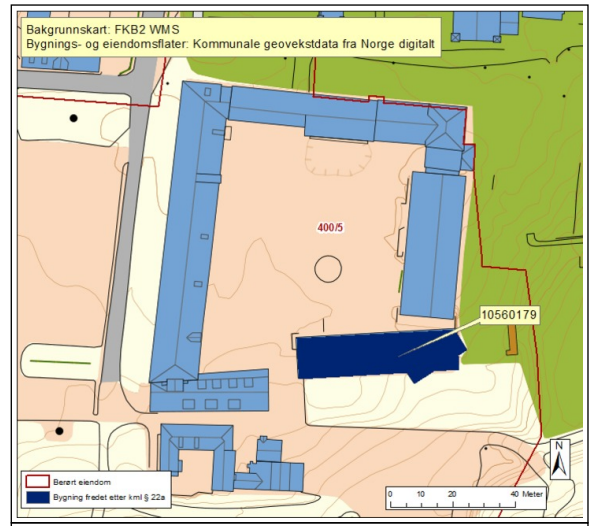
Kompleks 9903255 Erkebispergården i Trondheim

Marinen sett fra sydøst ca. 1920-1940. Fremdeles bare fire vinduer i fasaden mot elven i bygn. t.v. Foto: Mittet. Opphavsrett: UBiT.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	10560179
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1996 - 1997
Byggherre:	Statsbygg for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Arkitekt:	Eggen Arkitekter AS
Opprinnelig funksjon:	Kultur/Sport
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Galleri/uts.lokale
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealplan 2012-2024 er eiendommen vist som hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Anlegget fra 1997 er oppført med to bygningskropper i vinkel med gjennomgående underetasje, Bispefløyen i øst og Museet i syd, viderefører delvis hovedformene og plasseringene til de to bygningsvolumene som gikk tapt i brannen i 1983 og som siden rundt 1800 hadde lukket borggården i flukt med tidligere ringmur. De to bygningene er forholdsvis stramme i sin rektangulære form oppført i gråbrun belgisk tegl, murt med brede fuger og med mørtel trukket ut over teglsteinene for å gi en karakter tilpasset det gamle bruddsteinsmurverket i anleggets eldre fløyer. Teglmuringens spesielle karakter er i stor grad videreført innendørs.

Saltak tekket med rød tegl bidrar også til tilpasning til den historiske bebyggelsen. Det er åpent rom i møtet mellom de to fløyene mens de i etasjen under er sammenhengende og inneholder utstillingsarealer og rester av erkebispeborgens gamle ringmur mot øst og syd.

Bispefløyen har et sentralt inngangsparti vendt mot borggården. Det er inntrukket og markeres av høye slanke søyler som bærer taket over, mens vestibulen innenfor (med resepsjonsområde i etasjen over) vises som en stor glassvegg med hovedinngangen plassert aksialt innenfor den brede trappen opp fra gårdsplassen.

Fundamentering og bæresystem (kilde: Statsbygg ferdigmelding nr. 526/1997):

Det er i hovedsak benyttet sålefundamentering for å unngå vibrasjonsskader i gamle strukturer ved f.eks. pælenedramming. Deler av museumsgulv inntil gammel ringmur ligger på frittstående betongdekke. «Vegger i ringmuretasje, kjellernivå og dekke over denne etasjen er utført i plass-støpt betong. For å spenne søylefritt over museumsarealer i sørfly, er det brukt spennkabler som hovedarmering i betongdragere. Bæresystem fra 1. etasje til tak består av konvensjonelt stålsøyle-/stålbjelkesystem som bærer prefabrikerte hulldekke-elementer av betong i etasjeskillere. Over myntverksted er det lagt inn et bærende stålfagverk i loftsetasjen. Underliggende kontoretasjer er hengt opp i dette fagverket. Messanin-dekker er utført som lette stålkonstruksjoner. Tak bæres av takstoler og takbjelker av limtre.»

Sammendrag bygningshistorie

Det ble avholdt nordisk arkitektkonkurranse 1991 og omkonkurranse med 5 inviterte deltakere i 1992.

Vinner var Simon Christiansen arkitekt MAA, København. Juryen hadde klare føringer om behov for moderering av eksteriørmessig dominans, spesielt i sydfløyen (Museet). Prosjektering av nybyggene ble utført av Eggen Arkitekter AS. Innviet 1997.

Dagens bruk:

Utstilling in situ av gammel ringmur og andre murrester i hele 1. etg. som videreføres i Bispefløyens underetasje. Utstillingene er for øvrig viet skulptur fra domkirken, og domkirkens og erkebispegårdens historie, inkl. funn fra de arkeologiske utgravningene.

Kilder:

Norske arkitekt-konkurranser nr. 316, 1992.

Øivind Lunde: Erkebispegården (Trondheim, 2009).

Statsbygg ferdigmelding nr. 526/1997.

Vern

Formål:	Formålet er å verne Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherreresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
Begrunnelse:	Bispefløyen og Museet fra 1997 ble reist som erstatning for to bygninger som gikk tapt ved brannen i 1983. De er begge formgitt ved overveielser gjennom to arkitektkonkurranser og derpå følgende tilpasning til oppsiktsvekkende funn ved de utførte arkeologiske utgravninger. Vesentlige deler av middelalderens ringmuranlegg har bidratt til bygningenes orientering. Store deler er dessuten bevart i de sammenkoblede underetasjene slik at bygningene også fungerer som vernebygg og ramme rundt vesentlige deler av erkebiskopens gamle anlegg. De to bygningenes volumbehandling med rektangulære blokkformer og saltak er tradisjonelle på stedet. Materialbruk og detaljer med mørk tegl og brede fuger der mørtelen er trukket ut over tegloverflaten harmonerer godt med de eldre murbygningene og skaper samtidig en diskret kontrast som skiller tidsepokene fra hverandre. Videreføringen av murbruken også innvendig gir et helhetlig og gjennomarbeidet uttrykk. Belønnet med murverksprisen 1999.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og deler av interiører som består av publikumsarealer i alle tre etasjer. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret. Omfang interiør er markert på plantegning. Utstillingen er ikke omfattet av fredningen.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Underetg.,
ringmuretasjen
Beskrivelse: Rester av gl.
ringmur og andre murer
ligger synlig i underetasjen.

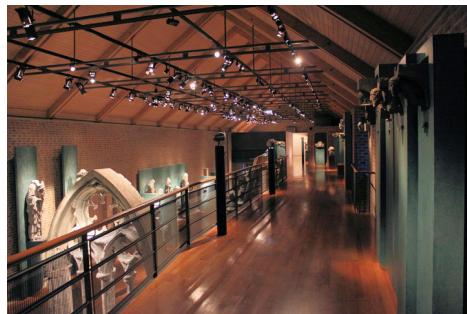
Interiørnr:
Interiørnavn: Underetg.,
multimediarom
Beskrivelse: I vestre del av
underetasjen er det
innredet undervisningsrom
med lerret på veggen over
ringmurrestene.

Interiørnr:
Interiørnavn: 1. etg.
Utstillingssal
Beskrivelse: Etasjen
opptas av en stor sal med
utstilling av
domkirkeskulptur.

Interiørnr:
Interiørnavn: 2. etg.,
messanin
Beskrivelse: Etasjen består
av en mesanin for
utstillinger. Oppført i lette
stålkonstruksjoner og fyller
ca. halve arealet langs
nordveggen og hele vestre
ende.

BYGNING 9903635 Museet - Kongsgårdsgata 1B

Kompleks 9903255 Erkebispesgården i Trondheim

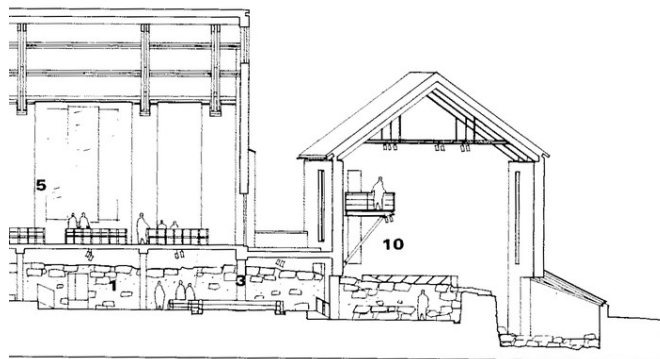
Sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Museet med Bispefløyen t.v. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Tverrsnitt gjennom østre del som også viser forbindelsen til utstillingen i ringmuretasjen i Bispefløyen. Opphavsrett: Etter Statsbygg ferdigmelding 526/1997.

BYGNING 9903635 Museet - Kongsgårdsgata 1B

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

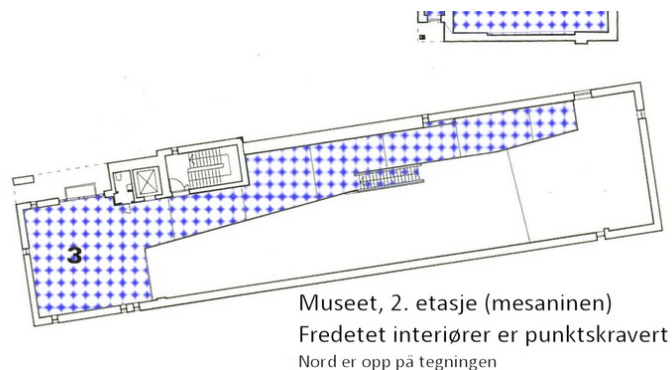
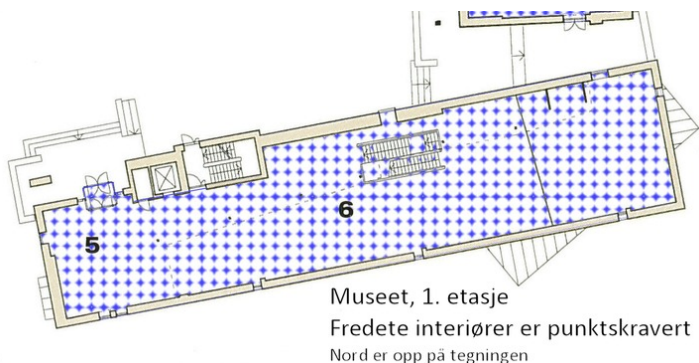
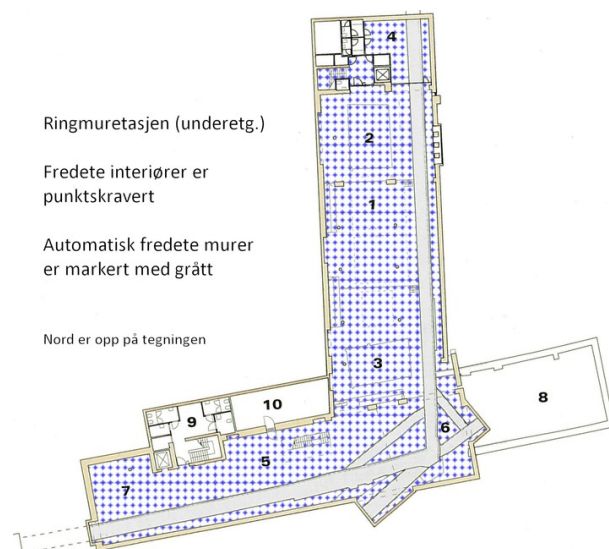
Gamle murer i østre del, sett mot nordøst og inn i Bispefløyens underetg..
Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Undervisningsrommet sett mot sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Skulpturutstillingen i 1. etg. sett østover fra inngangspartiet. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

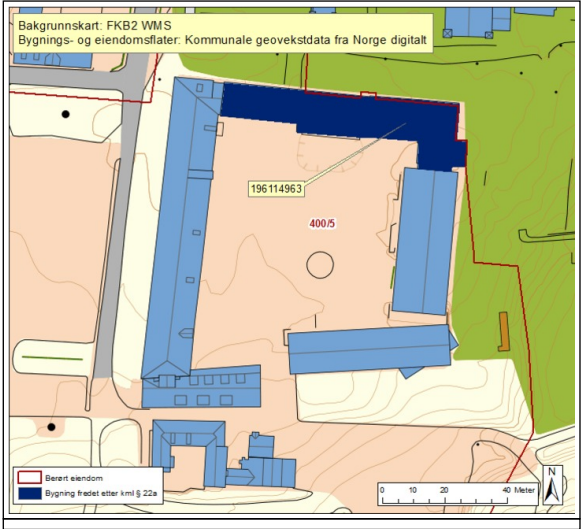

Messaninen (2. etg.) sett mot vest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	196114963
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1170 - 1260
Byggherre:	Erkebiskop Øystein Erlendsson
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Festning/slott
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Automatisk fredet etter kulturminneloven §4 Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningbeskrivelse

Langstrakt fløy bestående av flere sammenkjedete bygninger fra forskjellige perioder som gjennom skiftende perioder har gjennomgått mange ombygginger og til slutt restaurering på 1900-tallet. I hovedsak oppført av bruddstein. Ca. 2/3 i vest er overdekket av saltak som delvis er felles. Fortsetter østover med et lavere, smalere og nyere mellombobygg som har yttervegg mot syd i slemmet teglmur og med en åpen svalgang med trapp på sydsiden. I østre ende står rester av et tidligere bakeri med valmtak. Dette har mot syd et nyere tilbygg med pulttak. Takene er tekket med krum rød tegl. De to vestre delene, Erkebispeboligen og Hallen, har gamle hvelvete rom på bakkeplan, førstnevnte også i overetasjen, mens Hallen i overetasjen har sin store representasjonssal med bjelketak.

Sammendrag bygningshistorie

Nordfløyen er opprinnelig oppført på 1100- og 1200 tallet med seremonielle rom og erkebiskopens residens. Bygningen regnes som en følge av opprettelsen av den store norske kirkeprovinsen eller erkebispedømmet i 1153. Ble ombygget som lensherreresidens på 1600-tallet og tjente som militært magasin etter 1688. I fløyen ble riksregaliene oppbevart og utstilt i noen år etter 1826. Benyttet til utstillinger fra 1930, og ble restaurert til offentlige representasjonslokaler og publikumsbesøk ca. 1950/1975.

Kilde for historikk:
Øivind Lunde: Erkebispegården, Trondheim : NDR [1997]

Bygningshistorikk

1170	1188	Hallen (3) midt i fløyen er eldste del, oppført av erkebiskop Øystein Erlendsson. Hall i overetg., med utvendig (nå rekonstruert) adkomstrapp, 2 hvelvete rom i underetg. Hallen var anlagt for seremonier og større offisielle handlinger.
1200	1250	Porttårnet (4) og Erkebispeboligen (5) vestenfor oppført. Porttårnet med middelaldersk rom i 1. etg. Erkebispeboligen har fremdeles de opprinnelige 2 hvelvete rom nede og 2 tønnehvelvete rom oppe, vindusåpningene oppe fra 1600-tallet. Det vestre rommet oppe fungerte som erkebiskopens soverom og rommet under som kjøkken.
1532		Hallen brent ved krigshandling og påsatt midlertidig tak.
1614	1616	Hallen istandsatt av Claus Daae. Porttårnet fikk kamre i flere etg., det nederste (i 2. etg.) fremdeles bevart med spor etter karnapp mot nord, vindu mot syd fra 1200-tallet, glaserte gulvfliser fra 1600-tallet. Erkebispeboligens øvre rom dekorert med veggmalier, det vestre (praktsoverom for både erkebiskoper og lensherrer, fra 1826 kalt regalerommet) dekorert med jaktscener, bladranker og arkitekturelementer. Kjøkken ble innredet i et hjørnetårn i nordfløyens østre ende.
1686		Hele anlegget omgjort fra lensherreresidens til militært beredskapslager (magasin, arsenal). Hallen ombygget og påbygget med ny øvre etg. Nye etasjeskiller og tjente som magasin i 3 etasjer, kalt Arsenalet. Bygningen vest for porten ble omtalt som Tøyhuset. Bakeriet (1) og Forrådshuset (2) innredet øst for hallen (delvis med murer fra middelalderen?).
1826		Hallen omgjort til våpensal. Denne tjente som forrom til utstillingen av riksregaliene i det såkalte regalerommet (tidl. erkebiskopens soverom) som nå ble innredet helt vest i Nordfløyen.
1930		Før Olavsjubileet i 1930 flyttet Forsvaret ut av Nordfløyen og det meste av Vestfløyen for å gi plass til jubileets rikshistoriske utstillinger.
1952	1975	Bygningsarkeologiske undersøkelser i Nord- og Vestfløyen v/ arkitekt Gerhard Fischer 1952-1972. Restaurering for representasjonsformål i Nordfløyen og museumsformål i Vestfløyen under ledelse av professor Erling Gjone 1965-1975. Den hvite kalkpussen ble hugget vekk utvendig og de fleste steder innvendig. Man ønsket for øvrig å fjerne så lite som mulig av eldre deler. Den utvendige to-løpstrappen opp til hallens sydportal ble rekonstruert. En ny trapp ble oppført helt vest i Nordfløyen, i et tidligere portrom.
1997		Det vestre hvelvrommet nede i fløyens vestre del (erkebiskopens kjøkken) innredet til kapell. På alterveggen en gipsmodell av Kristus til Vestfronten laget av Wilhelm Rasmussen i 1911; gipskopien var lagret der brannen i Østre magasin stanset i 1983.

Vern

Formål:	Videreføring av automatisk fredning etter kml. § 4.
Begrunnelse:	
Omfang:	Eksteriør og interiør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903639 Nordfløyen

Kompleks 9903255 Erkebispesgården i Trondheim

Interiør

Interiørnr:

Interiørnavn: Hallen

Beskrivelse: Hallen i overetasjen midt i fløyen er innredet til representasjon og er dekorert med militære faner og nyere kopier av kongeportretter og portrett av Harald V.

Interiørnr:

Interiørnavn: Regalierommet

Beskrivelse: Regalierommet i overetasjens vestre del var muligens erkebiskopens soveroom. De sjeldent fine kalkmaleriene med arkitekturelementer, ranker og jaktscener er fra lensherretiden, utført 1614-1616, og er pr. 2014 under konservering.

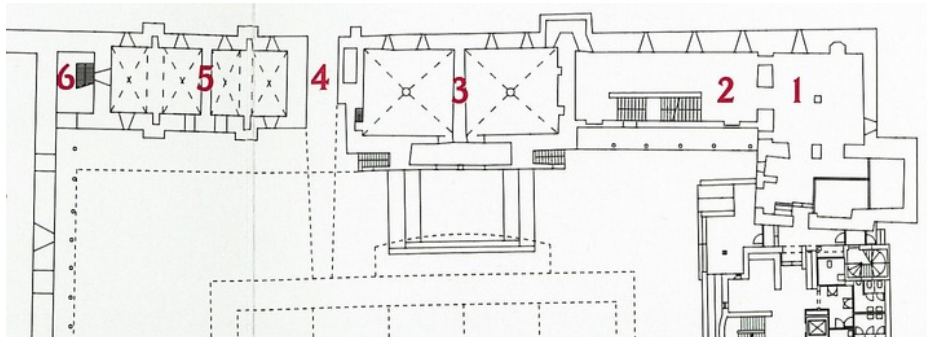
Sett fra syd. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Hallen, sett mot nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Grunnplan 1. etasje. N.t.h. ses en del av Bispefløyen. Nord er opp på tegningen. Opphavsrett: NDR.

BYGNING 9903639 Nordfløyen

Kompleks 9903255 Erkebispesgården i Trondheim

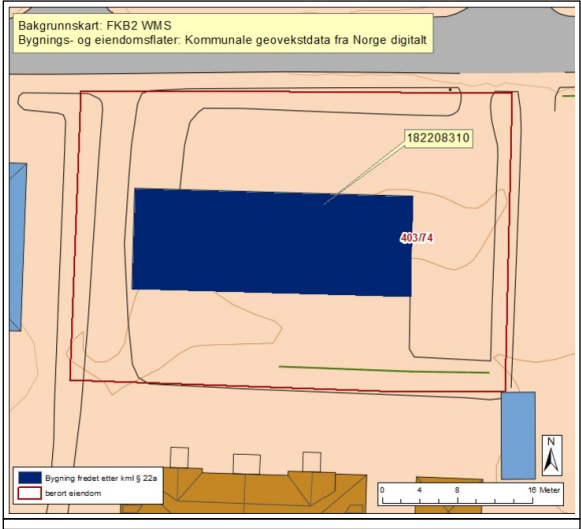
Sett fra nordvest. T.h. en del av Vestfløyen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Regalierommet, med stillas for konservering. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	182208310-1
Gnr/bnr:	403/74
Oppført:	1827
Byggherre:	Forsvaret
Arkitekt:	Mandall, ing.offiser
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Verksted
Regulering:	Regulert: Planid r0118ap Kalvskinnet, hele eiendommen markert som offentlig bebyggelse og bevaringsområde.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

En etasje. 2-steins pusset teglmur på gråsteins grunnmur. 29,8 x 9,9 m, 3,76 m høy fra grunnmur til raft. Tre tofløyete inngangsdører av nygotisk type med fas på ramtrærne, døren mot syd trolig en nyere kopi. Vinduene delvis opprinnelige, delvis nyere med opprinnelig oppdeling.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført 1827 som artillerilaboratorium, dvs. for fremstilling av krutt, en eksplosjonsutsatt virksomhet som krevde avsides beliggenhet. Ble før 1930 tatt i bruk av distriktsingeniøren og av Trøndelag Ingeniørbataljon til verksted, og av 5. divisjons musikkorps til øvelseslokale.

Overtatt av Kirke- og undervisningsdepartementet til bruk for NDR i 1987. Rehabiliteret ca. 2005. Benyttes i 2016 til kontorer for NDRs stab og publikumsavd. siden 2007. En mindre leilighet i østre del benyttes til kortere innkvartering.

Bygningshistorikk

1827		Oppført, angivelig etter tegning fra 1822 av ingeniøroffiser Mandall (Fortidsminneforeningens årbok 1934, s. 121. 22).
1842		Det nye artillerilaboratorium. Grunmurt. 1 etasje og loftsetasje med store kobbhus. Inneholder 1 forstue, 4 værelser og 1 kjøkken. Benyttes etter sin benevnelse. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1845)
1880		Artillerilaboratorium. Trolig feilaktige mål: 19,49 x 10,8 m, men høyde som senere: 3,76 cm. (St. Prp. nr. 20 1884)
1896		Artillerilaboratorium. Inneholder 5 værelser og 2 kjøkken. Benyttes etter benevnelsen. (St. meld. nr. 10 1898)
1900	1902	Taket omlagt til skifertekning. (St. meld. nr. 10 1903-1904)
1930		Verkstedbygning. 2-steins teglmur på gråsteinsgrunnmur. 29,8 x 9,9 m, 3,76 m høy fra grunnmur til raft. Brukes av distriktsingeniøren og Trøndelag Ingeniørbataljon til verksted og av 5. divisjons musikkorps til øvelseslokale. (St. meld. nr. 10 1932)
2005		Rehabiliteret. Bl.a. utvendig kalkpuss fornyet, flere nyere kontorer og innlagt gulvvarme.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare artillerilaboratoriet som del av den militære aktivitet som har funnet sted rundt Kongsgården (Erkebispegården).
Begrunnelse:	Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
Omfang:	Bygningen er en bruksbygning i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1800-tallet og har svært lange tradisjoner som del av militæreperioden på stedet. Som laboratorium for fremstilling av krutt med tilhørende eksplosjonsfare ligger den i god avstand fra Erkebispegården og er etter hvert blitt mer adskilt fra resten av anlegget av annen bebyggelse, men utgjør historisk sett en verdifull del av anlegget fra militæreperioden. En stor grue i midtrommet fremstår som vesentligste eldre element innvendig.
Vernekategori:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret.
	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903673 Schirmers gate 3A - laboratoriet

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Interiør

Interiørnr: 110

Interiørnavn: Spiserom

Beskrivelse: En stor grue i det store rommet innenfor hovedinngangen midt på bygningen er trolig fra bygningens tidlige år.

Interiørnr: 112

Interiørnavn:

Kontorlandskap

Beskrivelse: En dør innenfor gangen i sydvest er trolig eneste bevarte opprinnelig innerdør.

Sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

Sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

Sett fra øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

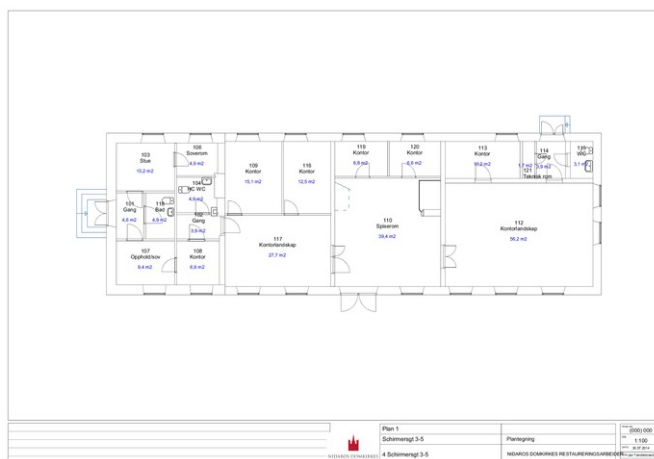
Hovedinngang sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

BYGNING 9903673 Schirmers gate 3A - laboratoriet

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Inngangsdør i sydfasade. Døren er en nyere kopi, vinduet opprinnelig. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014. Opphavsrett: jce

Grunnplan. Nord er ned på tegningen. Opphavsrett: NDR.

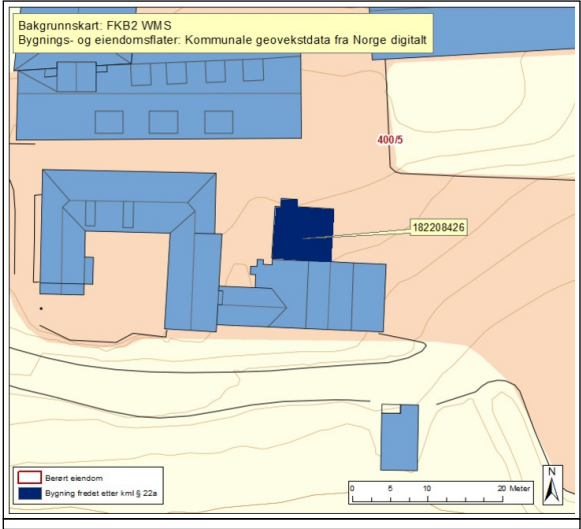
Sett mot sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	182208426
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1777
Byggherre:	Forsvaret
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Vaktbygning
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som grønnstruktur samt hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

En etasje, panelt laft, saltak.
Nyere inngangsdør og fornyet bislag, opprinnelige vinduer.

Sammendrag bygningshistorie

Omtalt som artillerivakt siden 1826, fra 1862 som Tøyhusvakt. Tømmerkjernen er fra 1777 mens det stilmessige utstyret med panel, vinduer og innredning er fra ca. 1828. En eldre Corps de Guardes vises på tilnærmet samme sted på kart fra 1777 og tidligere tilbake til 1716. Inneholdt i 1826 et vaktrom, et lite arrestrom og kjøkken. Innvendige skillevegger revet 1940-1945. Senere brukt som lager. Rehabiliteret 2014, og tatt i bruk som garderobes og hvilerom for guider.

Bygningshistorikk

1777		Kart viser Corps de Guardes på tilnærmet samme sted (merket M). En mulig forløper kan følges tilbake på kart i alle fall til 1716.
1777	1828	Tømmerkjernen er datert dendrokronologisk til 1777, Utvendig panel er datert til ca. 1828 (FMF årbok 2014, s. 247).
1826		1826 Artillerivakt. Laft, 1 etg. Inneholder 1 vaktværelse, 1 lite arrestkammer, 1 kjøkken, loftet brukes til oppbevaring av ved. (Beskrivelse over Statens Eiendomme 1827)
1862		Tøyhusvakt. Laft. Benyttes etter benevnelsen (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1862)
1896		Tøyhusvakt. Laft, panelt ut- og innvendig. I middels god stand. Inneholder 3 rom og benyttes etter benevnelsen. (St. meld. nr. 10 1898)
1911		Tøyhusvakt. Inneholdt 2 rom som benyttes til vaktlokale for artilleriet. (St. meld. nr. 10 1913)
1920		Tøyhusvakt. Ominnredet og et bislag oppført. (St. meld. nr. 10 1922)
1930		Tøyhusvakt. Panelt laft, 1 etg. og loft, på gråsteinsmur. 7,75 x 6,25 m med et bislag. (St. meld. nr. 10 1932)
1940	1948	2 innvendige skillevegger revet 1940-1945. Benyttes i 1948 som lager. (St. meld. nr. 10 1949)
2014		Rehabiliteret og tatt i bruk som garderobes og hvilerom for guider. Innvendige skillevegger gjenopsatt, bislag fornyet.

Vern

Formål:	Formålet er å verne Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
Begrunnelse:	Bygningen er en liten vaktbygning utformet i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1700-tallet og har svært lange tradisjoner på stedet. Den har forholdsvis godt bevart interiør fra 1820-årene. Bygningen kompletterer med sine gamle vakttradisjoner de øvrige bygningene fra militærperioden samtidig som den fysisk er tett integrert blant de øvrige trebygningene fra denne perioden.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903668 Kongsgårdsgata 1 E - Tøyhusvakten

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Interiør

Interiørnr:

Interiørnavn: Hvilerom

Beskrivelse: Det største rommet har bjelkehimling og gammelt veggpanel.

Interiørnr:

Interiørnavn: Hvilerom, detalj

Beskrivelse: Veggpanelet kan stilmessig dateres til 1820-årene.

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Inngang sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

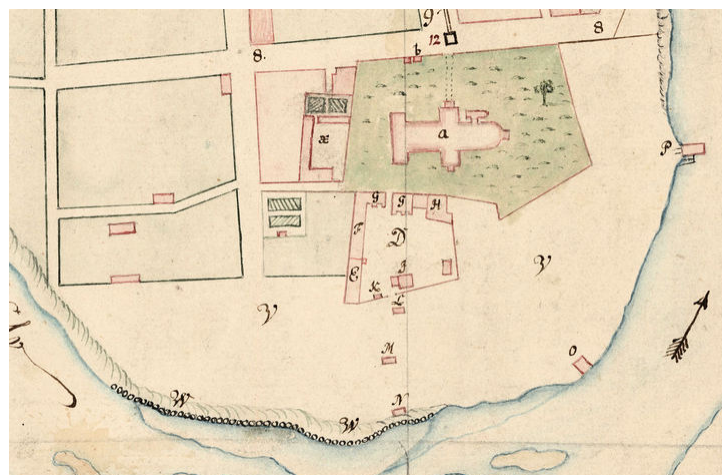
Sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

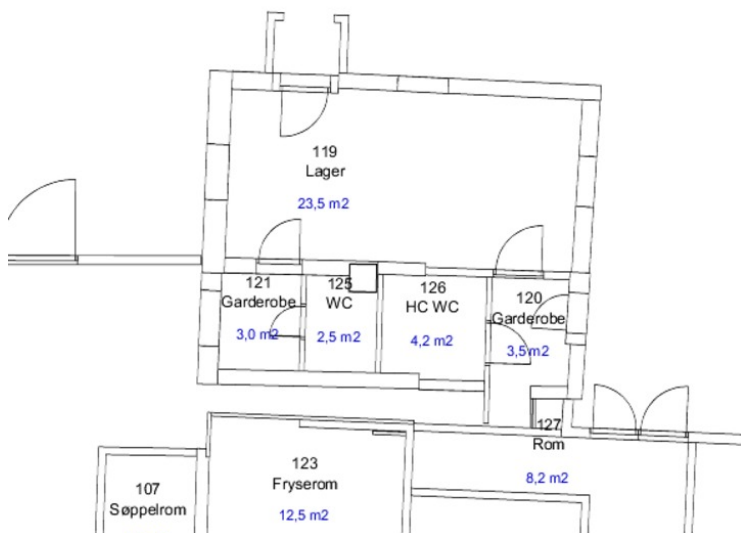
Vakthuset t.v. Del av restaurant Grenaderens driftsavg. t.h. Sett fra vest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Hvilerommet med gammelt panel og bjelkehimling. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Kart fra 1777. M markerer vakthus, enten nåv. eller en forløper. Opphavsrett: Statens Kartverk.

Grunnplan. Nord er opp på tegningen. Opphavsrett: NDR.

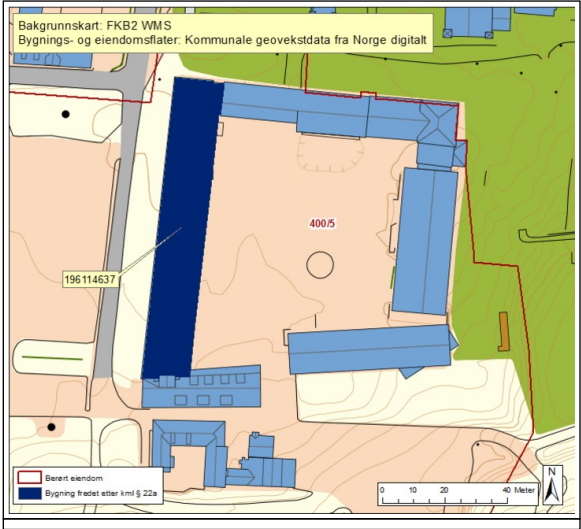
Veggpanel med markert brysting fra 1820-årene. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

BYGNING 9903637 Vestfløyen - Kongsgårdsgata 1D

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	196114637
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	1400
Byggherre:	Erkebiskopen
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Festning/slott
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	Automatisk fredet etter kulturminneloven §4 Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Annet vern: Hensynssone bevaring i kommuneplan 2012-2024.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Langstrakt fløy der vestre ringmur danner langfasaden mot vest. Består av sammenkjedete bygninger fra forskjellige perioder samlet under et felles saltak som er valmet i begge ender. I nord er Lavetthusets mindre bredde kompensert med en åpen svalgang langs gårdsfasaden. Fløyen er resultat av mange ombygginger, og restaureringer på 1900-tallet og begynnelsen av 2000-tallet. I hovedsak oppført av bruddstein og taket tekket med krum rød tegl. Vekthuset, hallbygningen midt i fløyen skiller seg ut som en mer fremtredende bygning med hvelvete rom i underetasjen der regalieutstillingen nå er lokalisert.

Sammendrag bygningshistorie

Vestfløyens vestfasade dannes av ringmuren oppført på 1400-tallet. Nordre del av bygningen ble oppført rundt 1400 (senere kalt Lavetthuset), og i flukt med denne mot syd Vekthuset fra slutten av 1400-tallet. Søndre del (Feltartillerifløyen) ble tilføyd rundt 1750. Vestfløyen tjente som magasin og kjøkken i lensherreperioden, etter 1688 som militært magasin. I 1930 ble domkirkens skulptursamling plassert i Vekthuset. Restaurert til forskjellige museumsformål ca. 1950-1975. Rustkammeret og Hjemmefrontmuseet har utstillinger i søndre del (Feltartillerifløyen) og i loftsetasjen siden 1968. Lavetthuset i nord har siden 1997 vært lokaler for Domkirkens skulptursamling og temporære utstillinger. Riksregalieutstillingen i Vekthusets hvelvrom åpnet i 2006.

Kilde for historikk:
Øiving Lunde: Erkebispegården, Trondheim : NDR [1997]

Bygningshistorikk

1400		Nordre del (siden militærperioden gitt navnet Lavetthuset), trolig oppført omkring 1400. Bruken ikke dokumentert, men gjesteherberge har vært foreslått. Brannskader (kanskje fra 1532 eller 1708) er lappet med tegl.
1475	1500	Vekthuset, nær midten av Vestfløyen, kanskje oppført av erkebiskop Gaute etter 1475, en middelaldersk hallbygning lignende hallen i Nordfløyen, oppført i tegl mens vestveggen utgjøres av den eldre ringmuren i naturstein.
1532		Ny og større portal til Vekthuset med Olav Engelbrektsens våpenskjold. Søndre hvelvrom nede istandsatt med nytt hvelv, trolig etter samme brann som i Nordfløyen, midtsøylen stammer fra koret i Domkirken der hvelvene raste sammen ved brann i 1531.
1686		Hele anlegget omgjort fra lensherreresidens til militært beredskapslager (magasin, arsenal). Kjøkken innrettet i Lavetthusets søndre del, nordre del benyttet til magasiner. Svalgang i to etasjer langs hele fasaden mot Borggården er fra 1600-tallet.
1708		Etter brannen i 1708 påbygget en etasje i mur, hovedinngang i midtportal fra samme periode; og hele Lavetthuset tatt i bruk til magasiner. Svalgang i 2 etasjer langs hele fasaden mot Borggården.
1753		Feltartillerifløyen oppført som søndre del av Vestfløyen med den middelalderske ringmuren som yttervegg mot vest og syd. Frederik 5s monogram over porten.
1816	1830	Hvelvrommene i Vekthuset tjente som hvelv for Norges Banks hovedkontor inntil nybygg i byen sto ferdig.
1930		Før Olavsjubileet i 1930 flyttet Forsvaret ut av Nordfløyen og det meste av Vestfløyen for å gi plass til jubileets rikshistoriske utstillinger. Skulptursamlingen fra domkirken ble plassert i Vekthuset.
1952	1975	Bygningsarkeologiske undersøkelser i Nord- og Vestfløyen v/ arkitekt Gerhard Fischer 1952-1972. Restaurering for representasjonsformål i Nordfløyen og museumsformål i Vestfløyen under ledelse av professor Erling Gjone 1965-1975. Den hvite kalkpussen ble hugget vegg utvendig og de fleste steder innvendig. Man ønsket for øvrig å fjerne så lite som mulig av eldre deler. En ny trapp ble oppført helt vest i Nordfløyen, i et tidligere portrom, inntil Vestfløyen. Hallen i Vekthuset tatt i bruk som Minne- og Fanehall tilknyttet Rustkammeret. Hvelvrommene under fikk nye trappeatkomster fra Lavetthuset og fra Borggården. Rustkammeret (som stammet fra våpensalen fra 1826 i Hallen i Nordfløyen, fra 1930 i Forråds huset i Nordfløyen) fikk lokaler i Feltartillerifløyen der utstillingen åpnet i 1968. Loftsetasjen i søndre halvdel av Vestfløyen rommer Hjemmefrontmuseet for Midt-Norge.
1997		Lavetthuset ble nye lokaler for domkirkens skulptursamling som ble flyttet fra Vekthuset, og for temporære utstillinger.
2006		Riksregalie-utstillingen åpnet i Vekthusets to nedre hvelvrom med inngang gjennom Lavetthuset. Kroningsutstyr i nordre hvelvrom og riksregaliene i søndre.

Vern

Formål:	Videreføring av automatisk fredning etter kml. § 4.
Begrunnelse:	
Omfang:	Eksteriør og interiør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903637 Vestfløyen - Kongsgårdsgata 1D

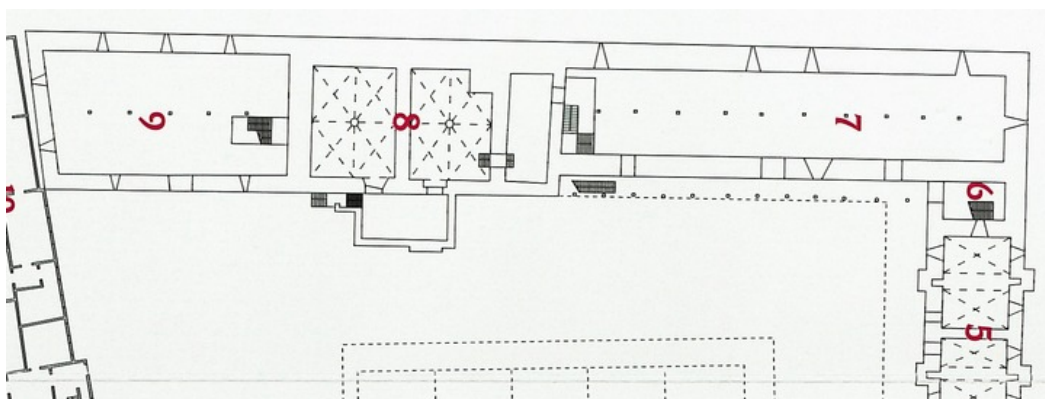
Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Nordfløyen og Vestfløyen sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.
Opphavsrett: jce

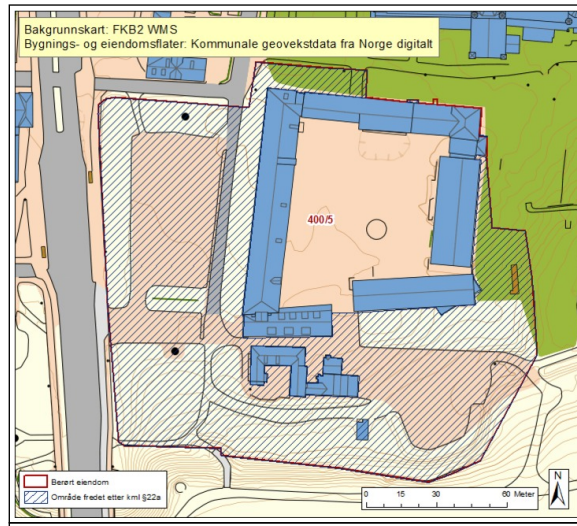
Grunnplan 1. etasje. Nord er t.h. på tegningen. Opphavsrett: NDR.

BYGNING 9903641 Utomhus - Ytre Kongsgaard og Kongsgaard bastion

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Erkebispegården i Trondheim
GAB nr:	
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	
Byggherre:	
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Forsvar
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Ymse
Regulering:	Uregulert: I kommuneplanens arealdel 2012-2024 er eiendommen vist som grøntstruktur og som hensynssone bevaring av kulturmiljøer i likhet med resten av Midtbyen.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

De ytre områdene består i hovedsak av tre deler:

- 1) Ytre Kongsgård vest for Erkebispegården, frem til Prinsens gate
- 2) Kongens bastion og området nordover til den nye museumsbygningen og øst for denne
- 3) brinken over det kommunale parkbeltet i skråningen ned mot elveflaten i syd. Utstrekning fra Prinsens gate i vest til Kongens bastion i øst.

1) Ytre Kongsgård består av en gruset plass som brukes til ridderturneringer og andre arrangementer under Olavsfestdagene. Grusplassen omkranses av plenpartier og enkelte trær. En rekke med jernstolper markerer grensen mellom plassen og Kongsgårdsgata.

Monumenter i søndre og nordre del av plassen:

I søndre del:

Monument over generaløyntnant Jørgen Bjelke, pyramide oppmurt av naturstein med oval portrettmedaljong og rektangulær tekstplate, begge i bronse. Innskrift: «Reist av trøndere til minne om hans innsats ved gjenerobringen av Trøndelag / Avduket på 300-årsdagen for de norske troppers inntog i Trondheim den 11 desember 1658».

I nordre del:

Bønnekors av metall på høy sokkel formet som en kraftig obelisk og utført i lys gråstein. Utformet av billedhugger Nils Aas. Tekstplakett i bronse angir innvielse 28. juli 2003 og at utformingen er knyttet til St. Olavs kors på Stiklestad med røtter tilbake til 1200-tallet. Et bønnekors av marmor ble ved denne tid reist ved Nidarosdomen.

2) Kongens bastion står som jordvoll med en tørrmur som forstøtning i nederkant ut mot eiendomsgrensen i syd. Innenfor, i nord, er bastionen gruslagt og henger sammen med en større gruset plass nordover til et rektangulært plenareal langs Museets sydside. Plenarealet fortsetter på østsiden av Museet og Bispefløyen hvor det glir over i domkirkegårdsens plenbehandling. I østre del gjennomskjæres plenarealet av domkirkegårdsens nyere jernstakitt som er ført over Erkebispegårdens eiendom, frem til Museets sydøstre hjørne. Øst for Museet ligger murer fra ca. 1800 igjen etter kjelleren under Søndre magasin som brant i 1983.

3) Området er parkmessig behandlet med gressplen, busker og store trær. Sydgrensen er dannet av en kurtine i området gamle festningsverk der skråningen mot syd på utsiden av eiendomsgrensen er dannet av kurtinens escarpe. Bygningsgruppen Kongsgårdsgata 1 E ligger i nordøstre del av dette området. Et nyere jernstakitt skjærer gjennom området fra syd, opp forbi vestsiden Kongsgårdsgata 1 E. Helt øst i området står en midlertidig brakkerigg (bygn.nr. 300284537) med kontorer for Hjemmefrontmuseet.

Sammendrag bygningshistorie

Syd for Erkebispegården ble det på 1600-tallet anlagt en bastionfestning med jordvoller ut mot elven. Festningsverkene Kongens bastion og kurtinen vestover fra den danner sydgrense for eiendommen.

Områdene innenfor festningsvollen, syd og vest for Erkebispegården, ble lenge benyttet til hager for militære sjefer og kan delvis følges på kart siden 1700-tallet.

I 1864 ble artilleribataljonsjefens hage på vestsiden sammen med et nyere tomtestykke makeskiftet med jernbanen utlagt til ridebane og ekserserplass (i 1932 omtalt som tidligere rideplass).

I 1887 ble kommandantens hage på sydsiden ut mot Kongens bastion planert med betydelig utgraving og oppfylling til bruk som volter (ridebaner). En forstøtningsmur for denne oppfyllingen ble oppført ved artilleribygningen av stein fra erkebispegårdens søndre ringmur som nå ble revet (muren hadde dannet nordre langvegg i artilleribygningen).

Kongens bastion syd for Erkebispegården omtales som avstått til Trondheim kommune i 1916, men dette gjelder trolig bare området mellom bastionen og elven som nå ligger syd for eiendomsgrensen. I 1954 ble Ytre Kongsgård mellom Erkebispegården og Prinsens gate avstått til Trondheim kommune til parkanlegg, men her beholdt Forsvaret eiendomsretten.

BYGNING 9903641 Utomhus - Ytre Kongsgaard og Kongsgaard bastion

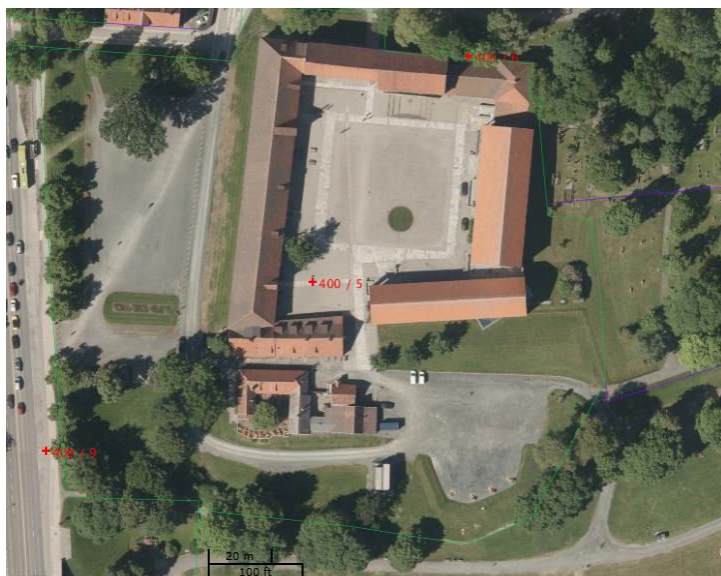
Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Bygningshistorikk

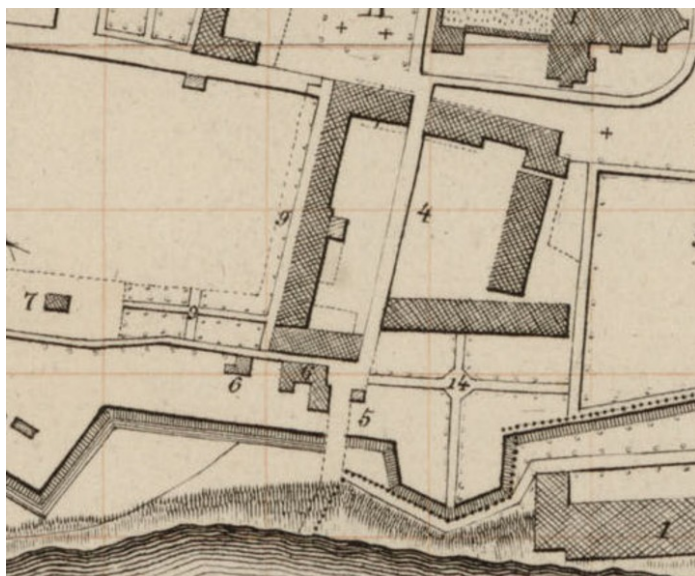
1761		Kart fra 1761 viser kommandanthagen som mindre parterrehage inntil ringmurens sydside og Kongens bastion med trær.
1830		Kart fra 1830 viser kommandanthagen i syd og artillerisjefens hage i vest med gangveger i kryss. Sistnevnte hage vises også med langstrakt parsell langs vegen på Vestfløyens vestside.
1862		Retrenchementet om Kongsgården benyttes til ekserserplass for artilleriet. Forskjellige tomter i vest og syd benyttes til hager for kommandanten og sjefen for artilleribataljonen, tøyemesteren og arsenalforvalteren. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1862)
1864		Artilleriets ride- og ekserserplass vest for Vestfløyen anlagt ved sammenslåing av den tidl. hagen til artilleribataljonens sjef og et tomtestykke erhvervet ved makeskifte med jernbanestasjonen for Trondheim-Støren banen. En vannledning ble anlagt i 1872 til en tømmerkum midt på plassen.
1887		Kommandantens hage syd for Søndre magasin (nå Museet fra 1997) tilligger kommandanten som revenantbon. (St. Prp. nr. 20 1884)
1890		I kommandanthagen er det langs sydveggen i Søndre Magasin planert og gruset ca. 1140 kvm til vognstandplass for Nordenfjeldske Trænkompagni. (St. Prp. Nr. 48 1892)
1900	1932	En parsell av den tidligere jernbanestasjonstomt mellom Prinsens gate og Erkebispegården kjøpt fra NSB og overdratt ved skjøte av 10. jan. 1900. Plassen her omtalt som artilleriets tidligere rideplass i 1932. (St. meld. nr. 10 1932)
1916		Kongens bastion avstått til Trondheim kommune i henhold til stortingsbeslutning 19. juli 1916 (gjelder trolig området syd for bastionen da selve bastionen fremdeles ligger på statens grunn). (St. meld. nr. 10 1919)
1940	1945	Fotografier viser at plassen mellom Erkebispegården og Prinsens gate var bebygget med tyske brakker i rekker langs ytterkanten.
1954		Området mellom Erkebispegården og Prinsens gate avstått til Trondheim kommune til parkanlegg m.m. i henhold til kontrakt av 5. april 1954 og Forsvarsdepartementets skriv av 20. nov. 1954. Eiendommen var fortsatt Forsvarets. (St. meld. nr. 10 1958)

Vern

Formål:	Formålet er å verne Erkebispegården som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i Erkebispegårdens nære omgivelser slik den er utformet over lang tid.
Begrunnelse:	Erkebispegårdens nære omgivelser er med alle sine historiske spor og elementer av gamle forsvarsanlegg en integrert del av Erkebispegårdsanlegget. Som grøntanlegg danner omgivelsene dessuten en vel tilpasset ramme om de historiske bygningene. Det gjelder den fysiske utformingen med rester av festningsvoller og bastioner, oppfyllinger og planeringer for blant annet tidligere ridebaner og dessuten hovedtrekkene i beplantningen. Det er påvist at det kan finnes betydningsfulle historiske spor i grunnen som kan medføre fornyet vurdering av plassrommets overflatebehandling.
Omfang:	Fredningen omfatter hele eiendommen, gnr. 400 bnr. 5, utenfor Erkebispegårdens sentrale firkanttun. Fredningen inkluderer områdets landskapsprofiler med dekke, objekter og materialbruk, samt hovedstruktur i beplantning.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

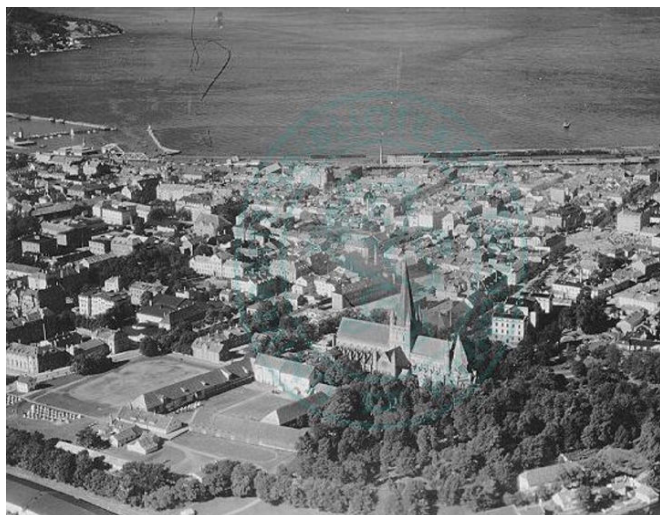
Flyfoto ca. 2010. Opphavsrett: Statens Kartverk.

Kart fra 1830 som bl.a. viser artillerisjefens og kommandantens hager. Opphavsrett: Statens Kartverk.

BYGNING 9903641 Utomhus - Ytre Kongsgaard og Kongsgaard bastion

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Flyfoto fra 1936 som viser ovale ridebaner i vest og sydøst. Foto: Widerøe Flyveselskap. Opphavsrett: UBiT.

Ytre kongsgård vest for Erkebispegården. Sett fra Prinsens gate mot sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Monumentet over Jørgen Bjelke fra 1958. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Bønnekorset fra 2003. Sett mot syd. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Sett mot nordvest med Kongens bastion t.v. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

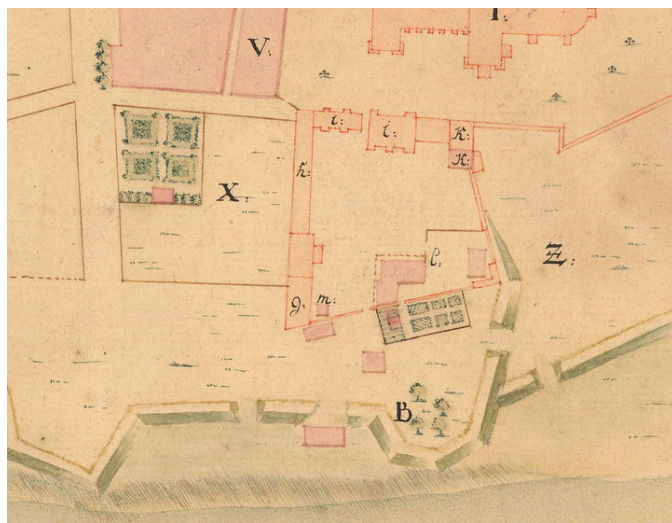
Plassen nord for Kongens bastion sett mot nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

BYGNING 9903641 Utomhus - Ytre Kongsgaard og Kongsgaard bastion

Kompleks 9903255 Erkebispegården i Trondheim

Sett mot nordvest. Midt i bildet kjellermurer fra ca. 1800 etter Søndre magasin som brant i 1983. Gjerdet i bakgr. t.v. går over Erkebispegårdens eiendom.
Foto: J. Chr. Eldal, NIKU, 2014.

Kart fra 1761 som bl.a. viser Kommandantens hage i og nord for Kongens bastion. Opphavsrett: Statens Kartverk.